

بررسی میزان محصوریت در انسجام محله ساکنان اکباتان و آتی‌ساز

^۱ پیمان آخوندی، ^{۲*} محمد جلیلی، ^۳ غلامرضا طلپسچی، ^۴ فرزانه ساسان‌پور

^۱ پژوهشگر دکتری، گروه معماری، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران.
^۲ استادیار، گروه معماری، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران. نویسنده مسئول.
^۳ استادیار، گروه معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران.
^۴ دانشیار، گروه جغرافیای انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۰۲ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۰۴/۰۴

چکیده

اجتماعات محصور که با نام‌هایی چون توسعه‌ی مسکونی دروازه‌ای، آپارتمان مسکونی دروازه‌ای و شهرک نیز شناخته می‌شود، رو به گسترش بوده و بین متقاضیان خرید خانه محبوبیت بالایی پیدا کرده است. اجتماعات محصور با هدف ایجاد امنیت و آرامش ساکنین خود، به محدود کردن دسترسی عموم و به خصوصی سازی فضای عمومی پرداخته‌اند و این محصوریت موجب شده که فضاهای ازهم‌گسیخته‌ای ایجاد شود که از محیط شهری بیرونی خود جدا و ایزوله هستند. درواقع محلات محصور بازتاب یک واحد شهری است که به‌صورت فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی با محیط اطرافش متفاوت بوده و فاقد انسجام است. بررسی اثرات منفی این اجتماعات محصور در داخل خود و حوزه‌های شهری اطراف موضوع بسیار مهمی است که کمتر به آن پرداخته شده و سوداگران زمین و توسعه‌گران بدون توجه به آن و درصدد کسب سود بیشتر به گسترش آن‌ها پرداخته‌اند. بنابراین در این پژوهش سعی شده است باهدف بررسی میزان محصوریت در انسجام محله ساکنان اکباتان و آتی‌ساز به شناسایی این عوامل از دیدگاه خبرگان و کاربران فضایی بپردازد. روش تحقیق ترکیبی از نوع کیفی و کمی است که در قسمت کیفی، متغیرها از طریق انجام مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با استعانت از تکنیک کدگذاری و استفاده از نرم‌افزار Atlasti نسخه ۲۳.۱.۱.۰ استخراج می‌شوند. در بخش کمی به علت تعدد متغیرها برای دسته‌بندی و همچنین میزان اثر هر یک از آن‌ها در مجموعه مسکونی آتی‌ساز و اکباتان از تحلیل عاملی و نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵ استفاده می‌شود. در نهایت همبستگی ضرایب تعیین شده در هر دو محله اکباتان و آتی‌ساز با یکدیگر گرفته می‌شود و برازش منحنی ترسیم می‌گردد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر انسجام‌بخشی این دو محله محصور، انسجام اجتماعی است. بعد از آن به ترتیب عوامل زیر را می‌توان نام برد: انسجام در ارتباطات اجتماعی، انسجام در حس تعلق، انسجام در ایجاد امنیت، انسجام در سازمان‌های اداره‌کننده و انسجام در اختیارداری.

واژگان کلیدی: محصوریت، انسجام، محله، اکباتان، آتی‌ساز.

* نویسنده مسئول: E-mail: m.jalili@iaub.ac.ir

این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان "بررسی میزان محصوریت در انسجام محله ساکنان اکباتان و آتی‌ساز" می‌باشد که به راهنمایی نویسنده دوم و سوم و مشاوره نویسنده چهارم در دانشکده معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد انجام شده است.

مقدمه

بررسی علمی و فلسفی مفهوم فضا نشان دهنده این امر است که فضا بیش از آنکه پدیده‌ای عینی باشد، امری ذهنی است. درک تجربی فضا بیان می‌دارد که فضا فقط خود شیء نیست بلکه رابطه میان اشیاء، یا ظرف اشیاء یا تابش اشیاء است و اثر هنری فضای معماری با واژه‌هایی نظیر، محصور، مقدس، شفاف، شخصی، جمعی که جنبه ذهنی و ادراکی دارند تفسیر می‌شود (Negin Taji, 2011). فضای معماری به‌طور عام به فواصل میان مصالح ساختمانی اطلاق می‌شود که هدف آن ایجاد مأمنی برای فعالیت‌های انسانی است به‌طوری‌که گاه این فضا کیفیت‌های ویژه‌ای می‌یابد شناخته می‌شود (Falihat & Shahidi, 2015). فاصله عناصر کالبدی ساختمان موجب ایجاد حس محصوریت می‌شود و محصوریت تأثیر مستقیمی بر رفتار دارد. فضاهای محصور، روابط اجتماعی را تقویت کرده و نبودن محصوریت به دور شدن افراد از یکدیگر منجر می‌شود. برداشت دقیق عناصر ایجاد کننده محصوریت کمک شایانی در ارزیابی مطلوبیت فضا در مرحله تجزیه و تحلیل خواهد داشت. هر عنصر یا پدیده‌ای که در فضا قرار گیرد آن را تفکیک می‌کند و به آن هویت مکانی می‌بخشد این عنصر یا پدیده می‌تواند خاصیت کالبدی اجتماعی یا ذهنی داشته باشد. بسته به میزان اثرگذاری نیرو در هرکدام از ابعاد ذکر شده، هویت و ماهیت یک فضا با تأکید بر آن ویژگی شکل می‌گیرد (Seydian & Abafat Yeganeh, 2007). ساختار کالبدی- ادراکی موجب می‌شود تا استفاده‌کنندگان بهتر و بیشتر بتوانند اهداف و معنای معماری را با حضور در فضا درک کنند. از طرفی دیگر تناسب دقیق کالبد فضایی را ایجاد می‌کند که معانی در آن قابل فهم باشد. در صورتی که انسجام فضایی در حرکت در فضا چه فضای درونی و چه بیرونی با حضور کالبد باشد، سبب عمیق تر شدن شناخت استفاده‌کنندگان از معماری می‌شود (Falihat & Shahidi, 2015).

شهرک آتی‌ساز نیز به‌عنوان یکی از اجتماعات محصور موجود در شهر تهران، با داشتن تمایزات ویژه‌ی محیطی و اجتماعی، قرارگیری در منطقه‌ی دو تهران و مجاورت با محله‌ای سعادت‌آباد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده که امروزه، به دلیل بی‌توجهی و نامناسب بودن روش‌های مدیریتی و عدم توجه به مسائل اجتماعی-فرهنگی در آن، تبدیل به زمینه‌ای برای شکل‌گیری تضادهای اجتماعی-فرهنگی و حتی اقتصادی در محدوده شده است. شهرک اکباتان، نمونه‌ای از این اجتماعات محصور است که در منطقه‌ی پنج تهران شکل گرفته است. وجود تضاد با لایه‌ی بلافصل این محدوده چه از نظر کالبدی و چه از نظر اجتماعی-فرهنگی، سبب ایجاد نگرانی‌ها و بروز نابسامانی‌های گسترده در این محدوده شده است. برخورداری این سایت از موقعیت جغرافیایی مناسب و قرارگیری در یکی از مناطق مهم کلان‌شهر تهران از یک‌سو و مدیریت نامناسب و عدم نظارت گسترده‌ای شهرداری بر روی این محدوده، ضرورت بازنگری در سیاست‌های مدیریت را پررنگ نموده و این امر را حیاتی جلوه می‌دهد. در نتیجه این پژوهش درصدد این است که به سؤال زیر پاسخ دهد: مؤلفه‌های محصوریت فضایی بر شبکه فضاهای منسجم محلات مسکونی از جمله اکباتان و آتی‌ساز کدام‌اند؟ و دارای چه اولویت اثرگذاری بر انسجام‌بخشی محدوده مورد مطالعه هستند؟

پیشینه پژوهش

تولایی در سال ۱۳۸۰ در مقاله‌ای تحت عنوان «شکل شهر منسجم» دارای هدف شفاف‌سازی مفهوم شکل شهر منسجم آگاهی از آرای شهر سازان برای انسجام شکل شهرها بوده است. نتایج حاکی از این است که شکل‌های ساخته‌ی دست بشر در محیط شهری امتداد فرایند اندیشیدن است، زیرا ریخت، شکل و نظم ناشی از ترکیب آن‌ها از فکر ناشی می‌شود و در درون این محیط، فعالیت‌های ساخت‌وساز انسان که توسط فکر هدایت شده‌اند جای می‌گیرند (تولایی، ۱۳۸۰). پورجعفر و صادقی در سال ۱۳۸۷ در مقاله‌ای تحت عنوان «اصول احکام بر طراحی هدفمند محورهای دید شاخص شهری» به بازشناخت ویژگی‌های مشترک محورهای دید شاخص جهان می‌پردازد و در نهایت معیارهایی نظیر ضرورت توجه به توپوگرافی و اختلاف سطح‌ها، محصوریت مطلوب، توجه به مکان رفتارها، تقویت حضورپذیری از طریق وجود فعالیت خاص در بدنه یا عنصر پایانی و استفاده از عناصر اکولوژیک هویت‌مند، در طراحی و ساماندهی محورهای دید ارائه می‌دهند (پورجعفر و صادقی، ۱۳۸۷).

زرگرزاده، بابائی مراد، بابائی مراد در سال ۱۳۹۳، در مقاله‌ای با عنوان «گم‌گشتگی عملکرد فضایی محلات ایرانی در انسجام‌بخشی به ساختار شهری امروز نمونه موردی محله کبابیان شهر (همدان)» درصدد پاسخ به چگونگی عملکرد متناسب محلات در هماهنگی با نیازهای روز شهروندان و واکاوی علل برجا ماندن تنها کالبد از محلات کهن در مقابل ابنیه مدرن و روح به یغما رفته تعاملات فرهنگی و اجتماعی آن است (زرگرزاده و همکاران، ۱۳۹۳).

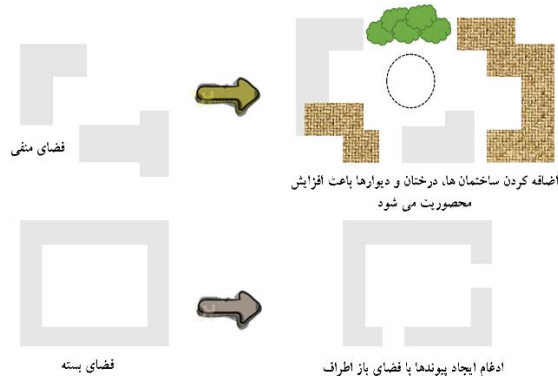
علیکایی و زمانی در سال ۱۳۹۴، در مقاله «اصول طراحی شهری منسجم با تأکید بر کیفیات فضایی شهر» در جهت یافتن مناسب‌ترین شیوه به‌منظور دستیابی به کلیتی منسجم از شهر و تدوین اصول حاکم بر آن ترکیبی از شکل-زمینه، اتصال و مکان است که هر یک به جنبه‌ای از ابعاد گسترده‌ی مفهوم انسجام می‌پردازد (علیکایی و زمانی، ۱۳۹۴). روشنی، حبیبی و زرآبادی در سال ۱۳۹۵ در مقاله‌ای تحت عنوان «ارائه الگوی مفهومی انسجام‌بخشی شبکه فضاهای شهری و به‌کارگیری آن در منطقه ۶ شهر تهران» به شکل‌دهی الگوی مفهومی از شبکه منسجم فضاهای شهری در فرآیند تصمیم‌سازی می‌پردازد. نتایج نشان‌دهنده این امر است که فضاهای شهری در یک منطق شبکه‌ای جای دارند که جهت ایجاد انسجام فضایی شاخصه‌های اجتماع‌پذیری، کالبدی، معنا عملکردی هر فضا با خود و ایجاد فضاهای شهر در مقیاس‌های مختلف در وسعت شهر و محلات شهر به ایجاد ارتباط میان فعالیت‌ها و بدنه به کمک اصول و قواعد یا راهنمای طراحی شهری می‌پردازد (روشنی و همکاران، ۱۳۹۵). محمدی‌زاده، ماجدی، زرآبادی در سال ۱۳۹۶ در مقاله‌ای تحت عنوان «ارائه الگوی مفهومی از معیارهای انسجام و امتزاج در بافت محلات تاریخی با یکدیگر (نمونه موردی: محلات بافت تاریخی کرمان، منطقه ۱)» به بررسی معیارهای انسجام و پیچیدگی در ساختار ارتباطی محلات با یکدیگر و همچنین ارائه الگوی مفهومی انسجام محلات باهم می‌پردازند. درنهایت، با توجه به مطالعات مشخص شد که ۵ شاخصه اصلی هر محله شامل سازمان فضایی، پیوستگی، کالبد، اجتماع‌پذیری و معنا، اگر در تعامل با ۱۱ شاخصه انسجام فضایی قرار گیرد (محمدی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶). حاتمی و ضیایی ناجی در سال ۱۳۹۷، در مقاله «تبیین مفاهیم محصوریت در فضای معماری» به بررسی مفهومی جامع و از دیدگاه‌های مختلف و مفاهیم مربوط به محصوریت و عوامل تأثیرگذار بر آن می‌پردازد. از نظر ایشان، محصوریت عنصری برای تعریف مکان و به وجود آوردن حس هویت است که در واقع احساس قرارگیری انسان در داخل یک فضای تعریف شده است (حاتمی و ضیایی ناجی، ۱۳۹۷). یک بار دیگر حاتمی و ضیایی ناجی در سال ۱۴۰۰ در مقاله «بررسی رابطه بین انرژی مصرف‌شده در فعالیت‌ها و مؤلفه محصوریت فضایی در راستای ارتقای کیفیت فرآیند طراحی معماری» به ایجاد روشی کمی برای تخمین ابعاد بهینه کالبد فضایی و درجه محصوریت می‌پردازند (حاتمی و ضیایی ناجی، ۱۴۰۰). شی و همکاران در سال ۲۰۱۴ در مقاله‌ای با عنوان «چگونه محصوریت بر ترجیحات محیطی تأثیر می‌گذارد؟ یک مطالعه شناختی بر روی فضاهای باز عمومی شهری در هنگ‌کنگ» به تحلیل رابطه بین شاخص‌های ترجیح محیطی و محصوریت در فضاهای باز عمومی شهری در هنگ‌کنگ می‌پردازد. سوزدهای هنگ‌کنگ فضاهای بازتر را به فضاهای بسته ترجیح می‌دهند (Shi et al., 2014). ونگ و همکاران در سال ۲۰۱۹ در مقاله «رابطه بین محصوریت بصری برای پیاده‌روی خیابان محله و سلامت روان سالمندان در چین: استفاده از تصاویر نمای خیابان» به ارزیابی رابطه پیاده‌روی در محله با افسردگی و اضطراب برای سالمندان ناتوان می‌پردازد. مطالعه حاضر نقش سودمند بالقوه راه رفتن در خیابان را بر سلامت روان (افسردگی و اضطراب) در ساکنان مسن‌تر، به‌ویژه برای افراد مسن ناتوان نشان می‌دهد (Wang et al., 2019). ییلماز و همکاران در سال ۲۰۲۳، در مقاله‌ای با عنوان «نقش صداها در درک محصوریت در دره‌های خیابان شهری» به بررسی تأثیر صدا بر درک محفظه‌ها در دره‌های خیابانی شهری با نسبت ارتفاع به عرض متفاوت می‌پردازد. محیط درک شده، وسعت درک شده و دلپذیری درک شده از محرک‌های بصری با افزایش صدا کاهش یافت. ارائه صدا به‌طور قابل‌توجهی بر محصوریت درک شده و فضای درک شده تأثیر می‌گذارد (Yilmaz et al., 2023).

با توجه به مباحث فوق می‌توان مشاهده نمود علی‌رغم اهمیت مؤلفه درجه محصوریت فضایی به نسبت مطالعات اندکی در این خصوص صورت گرفته و اکثر مباحثات موجود نیز در حوزه شهرسازی قرار دارد. علاوه بر این با در نظر گرفتن پتانسیل

مناسب ضریب محصوریت در خصوص قابلیت کیفی شدن مؤلفه‌های آن، طیف وسیعی از یافته‌ها در حوزه کیفی قرار داشته و تلاش خاصی در این زمینه صورت نگرفته است.

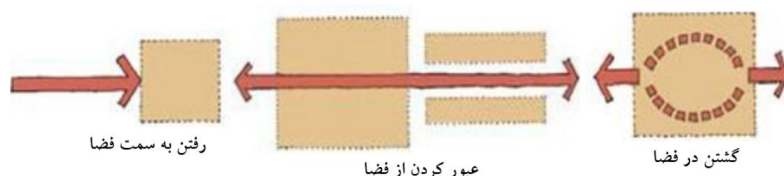
■ محصوریت و انسجام

محصوریت و ابعاد مرتبط با آن مهم‌ترین عامل هویت بخشی کالبدی در بازخوانی مفاهیم و تعاریف فضای شهری محسوب می‌شود. به اعتقاد زوکر ماهیت کالبدی فضای شهری به ارتباط میان شکل بدنه ساختمان‌های محصورکننده هم‌شکل و یکدست یا متنوع بودن آن‌ها ابعاد مطلق بدنه‌ها نسبت به پهنا و در ازای فضای در میان گرفته شده زاویه گذرها یا خیابان‌هایی که به میدان می‌رسند، موقعیت و محل بناهای تاریخی و ... وابسته است (Low, 2004). دی کی چینگ معتقد است که قوی‌ترین نوع تعریف فضا، زمانی است که محصوریت کامل در فضا برقرار شده و چهار سطح عمودی یک محدوده از فضا را کاملاً می‌بندد. از نظر او چهار سطح می‌توانند محدوده بصری و فضایی را تعریف کنند که توده را در میان خود سازمان‌دهی نماید و بناهای اطراف متعلق به محدوده داخلی به حساب آید و فضای محصورشده را فعال و پرتحرک نماید. در نهایت ترانسیک پیشرو تراز سایرین فضا یا ضد فضا بودن را در رابطه توده و حجم تعریف می‌کند. (Judd, 1995). در حقیقت خوانایی یک فضا در تضاد با زمینه‌اش است که به وجود می‌آید. در همین راستا شهرساز رابطه توده یا فضا را مثبت در نظر می‌گیرد. در نتیجه از منظر او نحوه ارتباط فرم و فضا به‌عنوان رابطه شکل و زمینه اهمیت می‌یابد (Levinson & Christensen, 2003). تصویر ۱ فضاهای مثبت و منفی محصوریت را نشان می‌دهد.

تصویر ۱. فضاهای مثبت و منفی. (Levinson & Christensen, 2003)

در گذشته فضای باز به صورت مثبت، با مرزهای مشخص و محفظه روشن طراحی می‌شد. هیچ ابهامی وجود نداشت. عملکرد اولیه مناسب فضا به امکانات موجود در رابطه با تقاضا، ویژگی‌های کاربری‌های اطراف، کاربران بستگی داشت (Levinson & Christensen, 2003). (تصویر ۲)

تصویر ۲. نحوه استفاده از فضا (Bruhn, 2011)

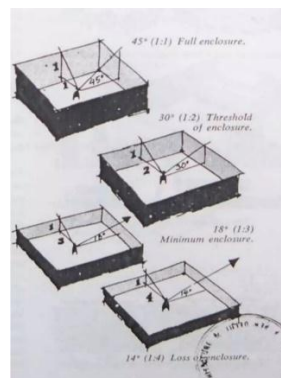
وجود محصوریت و یا فقدان آن در فضاهای شهری، از وجوه اصلی افتراق بین شهرسازی مدرن و سنتی است. در شهرسازی مدرن توده به‌عنوان عامل مثبت در نظر گرفته می‌شود و چون شیء مجرد در فضا قرار می‌گیرد از این‌رو فضاهای شهری بی‌شکلی به وجود می‌آیند که از بعد کالبدی هویتی مخدوش دارند (Low, 2004). این فضاها که اغلب مقیاسی وسیع و غیرانسانی دارند فاقد هرگونه محصوریتی می‌باشند در مقابل شهرسازی سنتی، فضا را عامل مثبت در نظر می‌گیرد. در حقیقت

توده معلول فضا در نظر گرفته می‌شود به بیان دیگر فضا اصل است و توده فرع؛ از این رو فضاهای شهری این تفکر سازمان یافته و تعریف شده‌اند (Sassen, 2018). عامل اصلی در این اندیشه شکل دهی به فضا توسط توده است. این ویژگی فیزیکی هم در سطح و هم در فضا عینیت می‌یابد محصوریت در دو بعد به عنوان مرز و حدود شیء عمل می‌کند؛ از این رو در حداقل انفصال حداکثر محصوریت حاصل می‌شود (Judd, 1995). (تصویر ۳)

تصویر ۳. شاخصه‌های محصوریت (Bruhn, 2011)

محصوریت در سه بعد کالبدی، معنایی و ادراکی، مرزهای فضایی را تعریف می‌کند به نحوی که فضا برای شهروندان قابل ادراک، باشد. به نحوی که ناظر، احساس حضور در فضا داشته باشد. در چنین حالتی ناظر قادر خواهد بود که تجربه‌ای قوی از فضا داشته باشد و رابطه خود با محیط و با عناصر و اجزاء در محیط را درک نماید. در همین راستا بررسی تطبیقی عوامل کیفی و کمی محصوریت فضایی در شهرسازی سنتی اروپا و ایران بیانگر تأثیر عوامل فرهنگی و اقلیمی در میزان محصوریت فضایی است. به عبارت دیگر، پیشینه تاریخی فرهنگ و اقلیم در تعیین محصوریت مطلوب بسیار مؤثر است (Vesselinov & Le Goix, 2012) برای دستیابی به یک مکان شهری جذاب، فضا باید به شکل مطلوبی محصور شود و در واقع می‌توان گفت نخستین اصل حاکم بر طراحی مکان‌های شهری، محصوریت است (Levinson & Christensen, 2003).

تصویر ۴. میزان احساس درجه محصوریت در فضا (McKenzie, 1994)

از بعد کمی احساس محصور بودن در فضا، بر رابطه فاصله چشم ناظر از ارتفاع بدنه محصورکننده فضا استوار است. برخی منابع غربی این رابطه را بر پایه زاویه بین خط عمود از چشم ناظر بر بدنه و ط واصل میان چشم ناظر و لبه بالایی بدنه محاسبه کرده‌اند. این رو محصوریت را به عنوان اصلی ثابت و جهان شمول با چهار قاعده کلی ارائه کرده‌اند: (McKenzie, 1994)

۱. حدود ۴۵ درجه (نسبت ۱:۱) احساس محصور بودن کامل

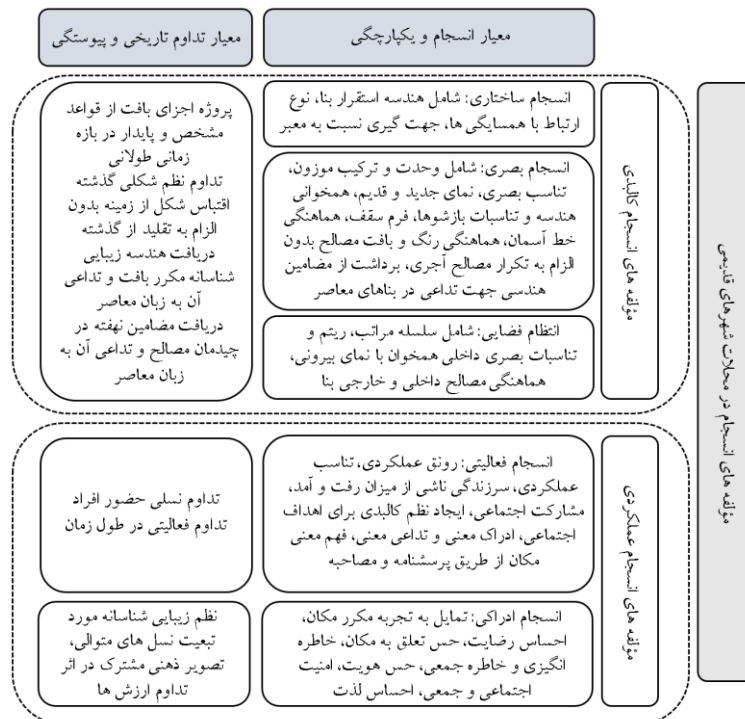
۲. حدود ۳۰ درجه (نسبت ۱:۲) آستانه احساس محصور شدن

۳. حدود ۱۸ درجه (نسبت ۱:۳) حداقل احساس محصور شدن

۴. حدود ۱۴ درجه (نسبت ۱:۴) فقدان احساس محصور شدن در فضا (تصویر ۴)

بررسی‌هایی که در خصوص میزان محصوریت در شهرهای قدیمی غربی انجام گرفته است نشان می‌دهد که در صورتی که نسبت ارتفاع ساختمان به عرض فضایی خطی ۱:۱ باشد، ممکن است ناظر احساس تنگی فضا و ترس داشته باشد. اگر نسبت ارتفاع ساختمان به عرض فضایی خطی از ۱:۲/۵ کمتر باشد، ناظر احساس می‌کند فضا بیش از اندازه باز و گشاد است. مبانی نظری غربی و فضاهای سنتی ایرانی در بخش قدیمی و میانی شهرها، در طراحی فضاهایی که عمدتاً حالت حرکت و پویا

دارند، نسبت ارتفاع به عرض ۱:۲، ۱:۱ و ۲:۱ و در طراحی فضاهایی که بیشتر حالت ایستا و توقف دارند، نسبت ارتفاع به عرض ۲:۱ تا ۶:۱ را پیشنهاد کرده است (Salah & Ayad, 2018). عناصر شهری، محله‌ای و یا واحدهای مسکونی، از عناصر محصورکننده فضا محسوب می‌شوند. بر اساس این اصل، انسان مهم‌ترین رکن فضا محسوب می‌شود و فضا باید مقیاس انسانی یابد. این اصل هنگامی نمود می‌یابد که فضای بین ساختمان‌ها دارای مقیاس انسانی باشند. محصور بودن فضایی با پیوستگی بدنه محصورکننده فضا دارای ارتباط معنی‌داری است، بدین صورت که رعایت نکردن خط آسمان، عدم وجود فواصل متعدد بین بدنه ساختمان‌ها و اختلاف فاحش بصری بین نماها موجب کاهش محصوریت فضا می‌گردد (Cséfalvay, 2011). اجتماعات محصور درواقع فضاهای سکونتی هستند که دسترسی غیر ساکنین به فضای درونی آن‌ها توسط ابزارهایی کنترل می‌شود. از این نوع اجتماعات محصور می‌توان خیابان‌ها، پیاده‌روها و امکانات و خدمات جمعی موجود را نام برد. اجتماعات محصور در معماری امروز به وجود نیامدند و پیشینه تاریخی دارند. در مرحله پیدایش و رشد ارگانیک خود دارای اجزای متکثر و درعین حال، کلیتی واحد و منسجم بودند. (تصویر ۵)

تصویر ۵. مؤلفه‌های انسجام در شهرهای تاریخی ایران (مأخذ: اسمعیلی و همکاران، ۱۳۹۳؛ حاتمی و ضیایی ناجی، ۱۳۹۷) انسجام یکی از مفاهیم مهم و اساسی در طراحی فضاهای شهری است که همواره مورد توجه طراحان شهری قرار داشته است (Le Goix & Webster, 2008). در جدول ۱ به معیارهای انسجام‌بخشی از دیدگاه پژوهشگران مختلف اشاره شده است.

جدول ۱. معیارهای انسجام‌بخشی از دیدگاه پژوهشگران (مأخذ: اسمعیلی و همکاران، ۱۳۹۳؛ حاتمی و ضیایی ناجی، ۱۳۹۷؛ ذکات، ۱۳۹۰؛ علیکایی و زمانی، ۱۳۹۴؛ Berkman & Kawachi, 2000؛ Ben Hamouche, 2009؛ Yip et al., 2016؛ Qin et al., 2021؛ Murillo et al., 2016)

نظم طبیعی از انسجام ناخودآگاه انسان با قوانین طبیعت توسعه می‌یابد. نظم هماهنگ حاکی از کثرت در درون وحدت است. نظم هندسی حاکم بر کهن‌ترین نظام شهرهاست (اسمعیلی و همکاران، ۱۳۹۳).	وحدت از طریق سازمان‌دهی فضا/نظم طبیعی-هندسی-هماهنگ/وحدت توده و فضا	نادر اردلان و لاله بختیار، ۱۳۵۳
تداوم پیوستگی فضایی-پیوستگی مراکز محلات و مراکز شهری-امتزاج ابنیه با عناصر شهری-امتزاج واحدهای مسکونی و عناصر شهری (حاتمی و ضیایی ناجی، ۱۳۹۷).	اصل محصور کردن فضا-اصل مقیاس و تناسب-اصل تنوع فضایی-اصل قلمرو-اصل ترکیب	محمود توسلی، ۱۳۸۱

انسجام کل‌گرا	طرز فکر انسان نسبت به کلیت یعنی جهان‌بینی او برای نظم کلی ذهن او اساسی است (ذکاوت، ۱۳۹۷)	نوبین تولایی، ۱۳۸۶	
انسجام سازمان‌گرا	سازمند گرایان عملکردی معتقدند که ترکیب و سازگاری میان اجزای شکل شهر باید در عملکرد آن نقش داشته باعث مشارکت کافی اجزا برای رسیدن به هدف شده و نسبت تعداد زیادی از نیازهای ساکنین را پاسخگو باشد (ذکاوت، ۱۳۹۷).		
انسجام زیباگرا	وحدت شکلی محصور بودن فضا- تداوم و استمرار ریتم دار اجزا در شهر - توازن توده و فضا - هم‌پوشانی بصری - تناسب طول عرض و ارتفاع ترکیب اشکال متنوع مکمل سیمای شهر پیوستگی عناصر شهر به‌منظور ایجاد پیوستگی در دید و حرکت پیاده - ایجاد پیوستگی از طریق شناسایی عناصر پیونددهنده - اعتقاد به تداوم تاریخی (ذکاوت، ۱۳۹۷).		
انسجام ساختارگرا	ساختارگرایان معتقدند که فضا به‌عنوان عنصر منسجم‌کننده- تأکید بر طراحی شبکه فضایی در مقیاس کلان به‌عنوان عنصر اتصال‌دهنده کالبد شهر - تأکید بر گسترش مرحله‌به‌مرحله ایجاد ساختار منسجم از طریق فرایند مرکزیت تقارن و اتصال میان عناصر میسر است (ذکاوت، ۱۳۹۷).		
انسجام زمینه‌گرا	این رویکرد سازگاری با زمینه کالبدی، تاریخی، اجتماعی-فرهنگی را عامل انسجام در شکل قلمداد می‌کند. زمینه‌گرایی کالبدی بر: ۱- امکان روابط متقابل توده و فضای ازهم‌گسیخته و نواحی مختلف شهرها تأکید دارد. ۲- در یافتن الگوهای فراگیری است که امکانات این روابط متقابل را فراهم می‌کند. ۳- این کار را از طریق کولاک انجام می‌دهد (ذکاوت، ۱۳۹۷).	محمدرضا پورجعفر، ۱۳۹۲	
ساختار کالبدی	نحوه ترکیب فضا		اصل سلسله‌مراتب فضایی-اصل پیوستگی در ترکیب فضا-وحدت در ترکیب-مقیاس انسانی-یک‌مرتبیگی-تنوع فضایی-تباين فضایی
ساختار فعالیتی	ارائه خدمات		ترکیب عملکردها-مقیاس فعالیت‌ها
ساختار هویتی	معنادار شدن فضا	تصویر ذهنی-حس مکان (علیکایی و زمانی، ۱۳۹۴).	
کریستوفر الکساندر، ۱۹۶۵	در ساختار درختی هیچ واحدی به واحد دیگر متصل نیست مگر از طریق اتصال به کل، اما در ساختار نیمه شبکه‌ای واحدها با یکدیگر اتصال دارند به اعتقاد او از آنجاکه شهر سازان نوگرا شهر را همانند یک درخت قلمداد کرده‌اند. سازمان‌دهی شهرها به‌صورت شاخه‌هایی با عملکرد و محلات و مناطق از هم جدا سازمان داده شده است (حاتمی و ضیایی ناجی، ۱۳۹۷).	کوبین لینچ، ۱۹۷۲	
راب کریر، ۱۹۷۹	یک مجموعه کالبدی منسجم و شفاف که از ۵ عنصر گره، لبه، نشانه، راه و محله تشکیل شده است قادر به ایجاد تصویر ذهنی واضح است / لینچ به انسجام ادراکی نسبت به منظر شهر و اشکال محسوس آن تأکید داشت (اسمعیلی و همکاران، ۱۳۹۳).		
راجر ترانسیک، ۱۹۸۶	نتیجه کار او استخراج اصولی است که در آن نظام فضای شهری به‌هم‌پیوسته اما متنوع، با حفظ مقیاس انسانی در ارتفاع بناها نماهای موزون و ایجاد شکلی معنی‌دار و تعریف شده لحاظ شده است که امکان ملاقات و ارتباطات اجتماعی را فراهم می‌آورد (ذکاوت، ۱۳۹۷).	نیل کارلسون، ۱۹۸۹	
او اصل مهم برای ایجاد وحدت را خلق یک مرکز دانسته و معتقد است یک کل باید یک مرکز در خودش داشته باشد و شبکه‌ای از مراکز در اطراف خود ایجاد کند (اسمعیلی و همکاران، ۱۳۹۳).			
کریستوفر الکساندر، ۱۹۸۷	کل رشد تدریجی دارد و این نوع رشد با غایت کل همگنی دارد. کل قابل پیش‌بینی نیست. کل به‌هم‌پیوسته است و چندپاره نیست و اجزای آن نیز به نحو پیچیده و شگفت‌آور به هم مرتبط است. کل بر ما اثر می‌گذارد و قادر است انسان را به حرکت و آوارد (ذکاوت، ۱۳۹۷).	رکا آلبرت، ۱۹۹۱	
رشد تدریجی شرط لازم کلیت است رشد کل‌های وسیع‌تر قوه تصور برای ایجاد کلیت در ساختار موجود لازم است. هر بنا باید فضای عمومی پیوسته و شکلی در جوار خود داشته باشد. ساختار هر بنا باید کل‌های کوچک‌تری در بافت ایجاد کند (حاتمی و ضیایی ناجی، ۱۳۹۷).			
Berkman, Lisa. F. Kawachi, Ichiro, 2000	نمایهای متحدالشکل، یادمانی کردن برخی از عناصر شهر به‌صورت کل، مجلل کردن مصالح ساختمانی، توازن اجزا به‌جای اندازه مطلق، استفاده از تدابیری چون قرنیز کاری و سطوح مداوم دیوار، ارتفاع و نمای یکسان برای ایجاد پیوستگی ابنیه برای نمایش قدرت در یک محدوده فضایی است (اسمعیلی و همکاران، ۱۳۹۳).	Yip, Calvin. Sarma, Sisira. Wilk, Piotr, 2016	
انسجام هماهنگی معقول یا وحدتی است که ماهرانه همه اجزا را در درون یک کالبد به‌هم‌پیوسته است به‌گونه‌ای که هیچ‌چیز نمی‌تواند به آن اضافه شود یا از آن حذف شود بی‌آنکه از میزان زیبایی آن بکاهد (علیکایی و زمانی، ۱۳۹۴).			
انسجام اجتماعی، مرکزی‌ترین مسئله جامعه‌شناسی در گذشته و حال بوده و نوعی سرمایه اجتماعی محسوب شده و دلالت بر توافق جمعی میان افراد یک جامعه دارد (Berkman & Kawachi, 2000)		Ben Hamouche,	
استمرار و پایداری حیات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی یک جامعه در گرو انسجام و همبستگی بین اجزاء و عناصر سازنده ساختار اجتماعی است. منظور از انسجام، احساس مسئولیت متقابل بین چند نفر یا چندگروه است، که از آگاهی و اراده برخوردار باشند (Yip et al., 2016)			
انسجام کالبدی، فرایند سازمان‌دهی عناصر متنوع وابسته به هم در شکل شهر است که در آن روابط متقابل یا مشارکت ضروری و هم‌زمان میان اجزا به طور ذهنی و عینی با هدف ایجاد کل هدفمند، یکپارچه، آراسته، خوانا، معنی‌دار و همگرا با روندهای طبیعت صورت می‌گیرد (Ben Hamouche,			

Hamouche, 2009)	Mustapha, 2009
فاصله نامناسب دو کالبد مجاور (با توجه به مقیاس و عملکرد آن‌ها)، هندسه کالبد (در طراحی جداره‌ها و مسیرها)، دسترسی دو جداره مجاور، تنوع و چیدمان کاربری‌ها و رابطه توده و فضا از مهمترین عوامل تضعیف انسجام کالبدی در شهرها هستند (Murillo et al., 2016)	Murillo, Rosenda. Echeverria, Sandra. Vasquez, Elizabeth. 2016
دستیابی به انسجام کالبدی بیشتر در شهرهای کنونی، به معنی حذف عناصر با مقیاس کلان نیست؛ بلکه عناصر با مقیاس کلان باید به عناصر هم مقیاس خود در شهر مانند مناطق بزرگ شهری یا عملکردهای کلان‌شهری پیوند داشته باشند (Qin et al., 2021)	Qin, Weidi. Wang, Yi. Cho, Seungjong. 2021

روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ حیث نوع بنیادین و از جنبه روش دارای ترکیبی لانه به لانه است. برای پاسخ به سؤال تحقیق از روش تحقیق کیفی- کمی لانه به لانه استفاده می‌شود. در روش کیفی برای تدقیق متغیرهای استخراج شده از مبانی و همچنین تخصیص دادن متغیرهای مبانی به نمونه موردی از مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده می‌شود و نتایج به دست آمده برای تسهیل در امر کدگذاری وارد نرم افزار **Atlasti** نسخه ۲۳.۱.۱۰ می‌گردد و کدگذاری باز برای استخراج متغیرها با رویکرد توصیف و تفسیر صورت می‌پذیرد. افراد مصاحبه‌شونده مطابق جدول ۲ برگزیده شده‌اند و معیار ورود به تحقیق آن‌ها وجود مقالات علمی-پژوهشی در ارتباط با موضوع و خبره بودن آن‌ها در این حوزه است. سیستم معرفی آن‌ها به صورت گلوله برفی است.

جدول ۲. تخصیص افراد مورد مصاحبه

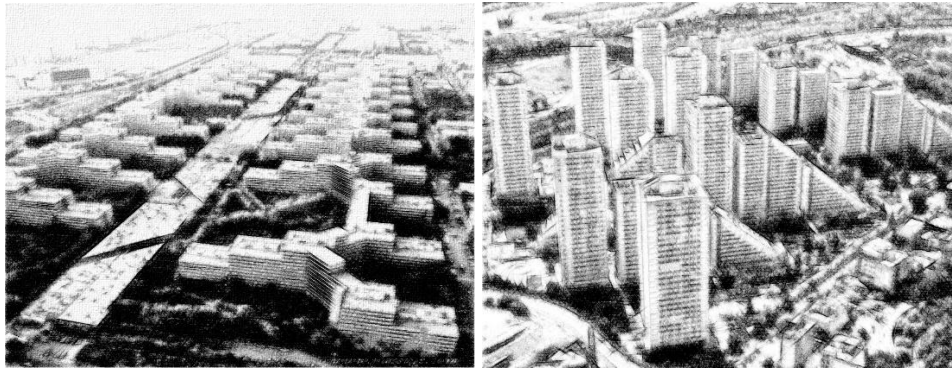
مصاحبه‌شوندگان	تعداد	فراوانی (درصد)	درصد تجمعی
تخصیص			
اساتید معماری	۱۶	۳۴.۸	۳۴.۸
اساتید معماری منظر	۹	۱۹.۵	۵۴.۳
اساتید طراحی شهری	۱۲	۲۶.۲	۸۰.۵
اساتید برنامه‌ریزی شهری	۹	۱۹.۵	۱۰۰
مجموع	۴۶	۱۰۰	-

در قسمت کمی از متغیرهای به دست آمده پرسشنامه‌ای با طیف لیکرت ۵ تایی (۱: کمترین میزان ادراک فرد از تأثیر محصوریت در انسجام محله؛ ۵: بیشترین میزان ادراک فرد از تأثیر محصوریت در انسجام محله) تدوین می‌گردد و بین ۳۸۴ نفر از کاربران فضایی تقسیم می‌شود. نمونه‌گیری برای تعیین گروه‌های سنی خوشه‌ای و در هر گروه سنی به صورت تصادفی است. خوشه‌ای شامل گروه‌های سنی ۲۰-۴۰، ۴۰-۶۰، ۶۰-۸۰ است. خصوصیات و ویژگی‌های کاربران فضایی در جدول ۳ آمده است. برای کفایت نمونه از حد بالای جدول مورگان که تعداد ۳۸۴ است بهره گرفته شده است. در آغاز هدف‌های کل و هدف‌های جزء، مفاهیم، مضامین، مقوله‌های تخصصی و کلیدواژه‌های پژوهش مشخص شده و توضیح هر یک از آن‌ها به صورت پیوست در اختیار کاربران فضایی قرار داده شد. سپس در صورت عدم وجود ابهام در خصوص این واژگان تخصصی برای پرسش‌شوندگان، پرسشنامه با سؤالات بسته که شامل سؤالات در خصوص هدف و سؤال تحقیق بود، به آن‌ها تعلق گرفت. سؤالات پرسشنامه به صورت کلی و به‌دوراز سفسطه و جزئی گویی طراحی گردید.

جدول ۳. ویژگی‌های کاربران فضایی که پرسشنامه به آن‌ها تعلق یافت

تعداد افراد جامعه	تعداد افراد نمونه	۳۸۴ نفر طبق فرمول کوکران
پرسش‌شوندگان	تعداد	فراوانی (درصد)
زن	۸۷	۲۲.۶۶
مرد	۲۹۷	۷۷.۳۴
مدت سکونت در محله		
مجموع تعداد انتخاب از هر گروه سنی در هر دو محله اکباتان و آتی‌ساز		حداقل پنج سال
		۱۲۸ نفر از هر گروه
جنسیت هر گروه	زن (نفر)	مرد (نفر)
۴۰-۲۰	۵۷	۷۱
۶۰-۴۰	۶۲	۶۶
۸۰-۶۰	۴۷	۸۱

روایی ابزار با فرمول $CVR=0/76$ و آلفای کرونباخ برای پایایی با میزان $0/78$ بهره گرفته شده است. به علت تعدد متغیرها برای دسته‌بندی و همچنین میزان اثر هریک از آن‌ها در مجموعه مسکونی آتی‌ساز و اکباتان از تحلیل عاملی با روش Varimax استفاده می‌شود و در نهایت ضرایب تعیین شده در هر دو محله اکباتان و آتی‌ساز با یکدیگر همبستگی گرفته می‌شود و برازش منحنی ترسیم می‌گردد. در تصویر ۶، کروکی‌های محله اکباتان و آتی‌ساز ارائه شده است.

تصویر ۶. کروکی‌های محله اکباتان و آتی‌ساز (عینی فر و قاضی‌زاده، ۱۳۸۹)

■ تحلیل یافته‌ها

در جمع‌بندی کلیه کدهای استخراج شده از مصاحبه‌های صورت گرفته در ارتباط با بررسی میزان محصوریت در انسجام محله ساکنان اکباتان و آتی‌ساز به صورت زیر در شکل ارائه می‌شود.

■ کدگذاری باز

در این مرحله پژوهشگر با مرور مجموعه داده‌های گردآوری شده تلاش می‌کند که مفاهیم مستتر در آن را بازشناسد. در نهایت اطلاعات حاصل از مصاحبه با اساتید و کارشناسان، ۴۶ مفهوم در ارتباط با بررسی میزان محصوریت در انسجام محله ساکنان اکباتان و آتی‌ساز از طریق کدگذاری باز استخراج گردید. این ساختار تجربه بر اساس نوع معانی حاصل از تجربه مثبت و ارتباطات به هم پیچیده ابعاد مختلف بود که ماهیت اصلی میزان محصوریت در انسجام محله ساکنان اکباتان و آتی‌ساز را شکل می‌دهند. بخش‌های اصلی فضای نتیجه حاصل، مبنای بحث در خصوص ابعاد اثرگذار در میزان محصوریت در انسجام محله ساکنان اکباتان و آتی‌ساز و پرسش‌های مطرح شده در این رابطه شدند. سپس طبقات شکل گرفته در کدگذاری باز، با یکدیگر مقایسه و ارتباط با زیر طبقاتشان بررسی شد. طبقات مشابه باهم ادغام شدند و در یک طبقه محوری دسته‌بندی شدند.

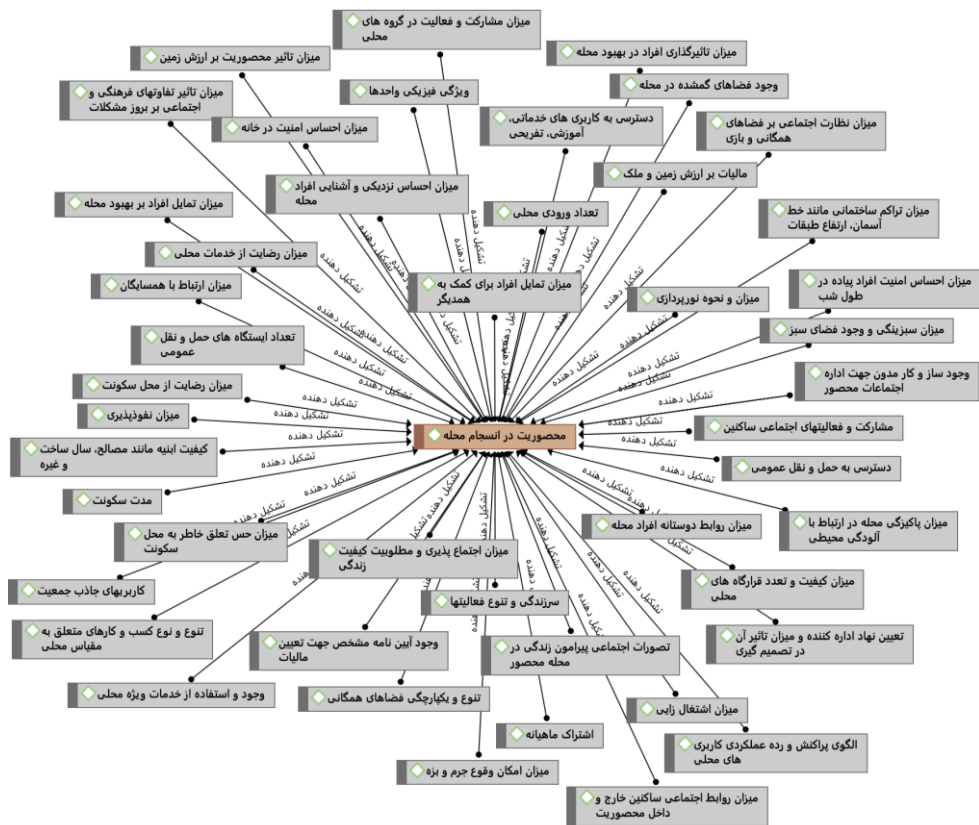
■ استخراج کدهای توصیفی-تفسیری در کدگذاری باز

در این مرحله، نخست متن مصاحبه در جستجوی مضامین مرتبط با سؤالات تحقیق، به صورت دقیق و کلمه به کلمه مطالعه شده و در هر نقطه از مصاحبه که مضمونی یافت می‌شود، آن قطعه از مصاحبه انتخاب شده و یک مضمون توصیفی به آن نسبت داده می‌شود و پس از کدگذاری توصیفی متن مصاحبه، به تفسیر معانی آن‌ها پرداخته شد. در جدول ۴ نحوه کدگذاری توصیفی و تفسیری برخی از متون مصاحبه آورده شده است.

جدول ۴. گزیده‌ای از کدهای مفهومی استخراج شده از متن مصاحبه‌ها (مأخذ: برگرفته از تحلیل‌های نرم‌افزار Atlasti نسخه ۳.۱۰.۰)

کد مفهومی استخراج شده	گزاره‌های برگرفته از متن مصاحبه و برداشت
میزان امکان وقوع جرم و بزه	برای ساکنین اجتماعات محصور امنیت اولین نگرانی است. ساکنین فکر می‌کنند که آن‌ها و همسایگانشان محل زندگی خود را درون سنگری مستحکم حفظ کرده و بدین ترتیب خود را در برابر جرم حفاظت کرده‌اند.
تنوع و نوع کسب‌وکارهای متعلق به مقیاس محلی	اجتماعات محصور موجب بهبود اقتصاد محلی با ایجاد اشتغال‌زایی (فرصت‌های شغلی موقت مربوط به فعالیت‌های ساخت‌وساز، مشاغل خدماتی مانند باغبانی، تعمیرات و محافظت، تقاضای جدیدی برای خدمات خاصی در آنجا) می‌شوند.
میزان ارتباط با همسایگان	ساکنان محلات محصور، بیش از ساکنان محلات دیگر نسبت به محله حس تعلق دارند، علی‌الخصوص در محلاتی با امکانات ورزشی زیرا مردم فعالیت‌هایی را باهم به اشتراک می‌گذارند.
میزان نفوذپذیری	اجتماعات محصور به خصوصی‌سازی فضاهای عمومی از طریق استفاده از دیوارها و نرده‌هایی که دسترسی عمومی را مانع می‌شوند و مفاهیم دموکراسی و شهروندی را تضعیف می‌کنند.
تعداد ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی	الگوی سفر در سراسر شبکه شهری می‌تواند تغییر کند. ترافیک به وسیله‌ی دیوارها و مسیرهای پیاده و دسترسی به ایستگاه‌های حمل‌ونقل ممکن است طولانی‌تر شود.
وجود آیین‌نامه مشخص جهت تعیین مالیات	جهت انسجام‌بخشی به محلات محصور، از آیین‌نامه‌های مشخصی جهت تعیین مالیات استفاده می‌شود و سازوکار مدونی جهت اداره این محلات وجود دارد.
میزان رضایت از خدمات	در این محلات علی‌الخصوص در پروژه‌های بزرگ امکانات رفاهی کیفیت بالایی دارند و ساکنین از دسترسی به پارک‌های جذاب، فضاهای باز، تأسیسات نوآورانه، فضاهای ملاقات و هنر عمومی لذت می‌برند.
وجود سازوکار مدون جهت اداره اجتماعات محصور	در محلات محصور جهت انسجام‌بخشی، هیئت‌های انتخاب شده‌ای وجود دارد. این هیئت‌ها به‌عنوان تصمیم‌گیرندگان محله عمل می‌کنند، قراردادهای رفتار ساکنان را کنترل می‌کنند و هزینه‌های ماهانه خدمات محلی را تأمین می‌کنند.
میزان تمایل افراد بر بهبود محله	مشارکت مدنی در داخل محلات محصور جهت ایجاد اجتماعی منسجم بالا است و مسئولیت‌ها و مشکلات کمتری برای دولت محلی وجود دارد. در اجتماعات محصور افراد تمایل بیشتری جهت بهبود وضعیت محل سکونت خود دارند.
کیفیت و تعدد قرارگاه‌های محلی	در محلات محصور، قرارگاه‌های رفتاری فعال که پیوندهای اجتماعی را تقویت می‌کند، بیشتر است.

نمودار ۱، کدهای استخراج شده از متن مصاحبه را نشان می‌دهد.

نمودار ۱. تکرار هر یک از کدهای استخراج شده از متن مصاحبه در کدگذاری باز (مأخذ: برگرفته از تحلیل های نرم افزار Atlasti نسخه ۲۳.۱.۱۰)

■ تحلیل عاملی

جهت سنجش میزان محصوریت در انسجام محله ساکنان اکباتان و آتی ساز پدید آمده در بخش کیفی و گروه بندی و تعیین میزان آن ها از سهم عاملی و تحلیل عاملی استفاده می شود.

■ تشکیل ماتریس اولیه اطلاعات

اولین گام در روش تحلیل عاملی بعد از استخراج معیارها و شاخص های مورد نظر از متون معتبر مربوطه، تشکیل ماتریس اولیه اطلاعات است. در این پژوهش، ماتریسی دارای ۱ ردیف به نام محله ساکنان اکباتان و ۱ ردیف به نام محله ساکنان آتی ساز و ۴۶ پیامد و انسجام محلات محصور به عنوان ستون های ماتریس، در ماتریس اولیه اطلاعات تشکیل گردید.

■ بررسی مقادیر کایزر مایر اولکین، آزمون کروی بارتلت و ماتریس همبستگی

مقدار KMO، همواره بین ۰ و ۱ است. در صورتی که مقدار مورد نظر کمتر از ۰.۵ باشد، داده ها برای تحلیل عاملی مناسب نخواهند بود و اگر مقدار آن بین ۰.۵ تا ۰.۶۹ باشد، بایستی با احتیاط بیشتر به تحلیل عاملی پرداخت؛ اما در صورتی که این مقدار بیشتر از ۰.۷ باشد، همبستگی موجود میان داده ها برای تحلیل داده ها مناسب خواهد بود.

از سوی دیگر برای اطمینان از مناسب بودن داده ها برای تحلیل عاملی، باید از آزمون بارتلت استفاده کرد. آزمون بارتلت این فرضیه را که ماتریس همبستگی های مشاهده شده، متعلق به جامعه ای با متغیرهای نابسته است، می آزماید. برای آنکه یک مدل عاملی، مفید و دارای معنا باشد، لازم است متغیرها همبسته باشند.

جدول ۵. مقادیر کایزر میبیر اولکین و بارتلت در سنجش محصوریت در انسجامبخشی محله ساکنان اکباتان و آتی‌ساز(مأخذ: برگرفته از تحلیل‌های نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵)

مقادیر کایزر میبیر اولکین و بارتلت در محله اکباتان		
مقادیر کفایت نمونه‌گیری کایزر میبیر اولکین		۰.۷۴۲
آزمون کرویت بارتلت	کای اسکوئر	۷۶.۲۲۶
	درجه آزادی	۴۶
	سطح معناداری	۰.۰۰۰
مقادیر کایزر میبیر اولکین و بارتلت در محله آتی‌ساز		
مقادیر کفایت نمونه‌گیری کایزر میبیر اولکین		۰.۷۱۳
آزمون کرویت بارتلت	کای اسکوئر	۷۶.۳۴۸
	درجه آزادی	۴۶
	سطح معناداری	۰.۰۰۰

آزمون بارتلت هنگامی معنادار است که احتمال وابسته به آن کمتر از ۰.۰۵ باشد. اگر آزمون بارتلت معنادار باشد، این خطر وجود دارد که ماتریس همبستگی ماتریسی واحد (با عناصر قطری ۱ و عناصر غیر قطری صفر) باشد و برای تحلیل بیشتر نامناسب است در روش تحلیل عاملی، ساخت عامل‌ها به چند طریق صورت می‌گیرد، که یکی از آن‌ها روش تجزیه به مؤلفه‌های اصلی است که در این تحقیق از همین روش استفاده شده است. جدول ۵ بررسی آزمون کرویت بارتلت و ضریب KMO را برای تحلیل موردنظر در این پژوهش ارائه می‌دهد. جدول ۵ نشان می‌دهد که مقدار KMO مربوطه، بالاتر از ۰.۵ بوده و برای تحلیل عاملی داده‌های مربوطه مناسب می‌باشند.

■ بررسی مقادیر اشتراکات مربوط به هر متغیر با سایر متغیرهای مربوطه

یکی از اولین خروجی‌های روش تحلیل عاملی، جدول اشتراکات مربوط به هر متغیر است که نشان می‌دهد میزان واریانس مشترک یک متغیر با سایر متغیرهای به کار گرفته شده در تحلیل چقدر است. هرچقدر میزان آن در هر شاخص بالاتر باشد، نشان می‌دهد که آن شاخص دارای ارتباط بیشتری با سایر نشانگرهای به کار گرفته شده در موضوع است. در این مرحله و در راستای شناسایی شاخص‌هایی که بیشترین ارتباط با موضوع را داشته باشد، شاخص‌هایی که مقادیر عددی آن‌ها کمتر از ۰.۴ باشد را از فرایند محاسبات حذف نموده تا مقدار KMO افزایش یافته و قدرت تبیین‌کنندگی مدل بیشتر گردد. در محله اکباتان، نخست روش تحلیل عاملی اول با ۴۶ مؤلفه انجام شده و اشتراک ماهیانه، میزان اشتغال‌زایی و وجود آیین‌نامه مشخص جهت تعیین مالیات به دلیل پایین بودن مقدار KMO حذف شدند تا مقدار اشتراکات بالاتر رفته و مقدار KMO نیز به حد مطلوب برسد. جدول ۶ میزان واریانس مشترک بین یک متغیر محصوریت و انسجامبخشی را با سایر متغیرهای به کار گرفته شده در تحلیل بعد از حذف سه شاخص مربوطه نشان داده و تحت عنوان جدول اشتراکات موسوم است. جدول ۶ نشان می‌دهد که تمامی متغیرهای به کار گرفته شده در تحلیل، دارای واریانس مشترک بالایی می‌باشند.

جدول ۶: اشتراکات متغیرهای محصوریت در انسجامبخشی ساکنین محله اکباتان (مأخذ: برگرفته از تحلیل‌های نرم‌افزار SPSS نسخه

(۲۵)

انسجام محیطی	میزان پاکیزگی محله در ارتباط با آلودگی محیطی	۱.۰۰۰	۰.۸۰۰	انسجام در سازمان‌های اداره‌کننده	وجود سازوکار مدون جهت اداره اجتماعات محصور	۱.۰۰۰	۰.۸۷۳
	میزان سبزی‌نگی و وجود فضای سبز	۱.۰۰۰	۰.۶۰۶		تعیین نهاد اداره‌کننده و میزان تأثیر آن در تصمیم‌گیری	۱.۰۰۰	۰.۷۶۹
	کیفیت ابنیه (مصالح، سال ساخت و ...)	۱.۰۰۰	۰.۸۵۳	انسجام در اختیارداری	میزان تأثیرگذاری افراد در بهبود محله	۱.۰۰۰	۰.۷۱۶
	میزان تراکم ساختمانی (خط آسمان، ارتفاع طبقات)	۱.۰۰۰	۰.۷۴۵		میزان تمایل افراد بر بهبود محله	۱.۰۰۰	۰.۵۷۳
	ویژگی فیزیکی واحدها	۱.۰۰۰	۰.۸۱۶	انسجام	تصورات اجتماعی پیرامون زندگی	۱.۰۰۰	۰.۶۱۸

انجام کاربری و فعالیت	سرزندگی و تنوع فعالیت‌ها	۱.۰۰۰	۰.۹۰۷	اجتماعی	در محله محصور		
	دسترسی به کاربری‌های خدماتی، آموزشی، تفریحی	۱.۰۰۰	۰.۹۳۲		میزان اجتماع‌پذیری و مطلوبیت کیفیت زندگی	۱.۰۰۰	۰.۶۴۲
	کاربری‌های جاذب جمعیت	۱.۰۰۰	۰.۸۰۹		مشارکت و فعالیت‌های اجتماعی ساکنین	۱.۰۰۰	۰.۵۱۷
	میزان رضایت از خدمات محلی	۱.۰۰۰	۰.۸۸۰		میزان احساس نزدیکی و آشنایی افراد محله	۱.۰۰۰	۰.۷۲۸
	تنوع و یکپارچگی فضاهای همگانی	۱.۰۰۰	۰.۷۶۶		میزان روابط دوستانه افراد محله	۱.۰۰۰	۰.۷۱۳
	میزان کیفیت و تعدد قرارگاه‌های محلی	۱.۰۰۰	۰.۶۵۳		میزان تمایل افراد برای کمک به همدیگر	۱.۰۰۰	۰.۷۱۸
	وجود و استفاده از خدمات ویژه محلی	۱.۰۰۰	۰.۷۴۶		میزان تأثیر تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بر بروز مشکلات	۱.۰۰۰	۰.۸۴۶
انجام دسترسی	دسترسی به حمل‌ونقل عمومی	۱.۰۰۰	۰.۶۵۷	انجام در ارتباطات اجتماعی	میزان مشارکت و فعالیت در گروه‌های محلی	۱.۰۰۰	۰.۷۱۹
	تعداد ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی	۱.۰۰۰	۰.۷۲۱		میزان ارتباط با همسایگان	۱.۰۰۰	۰.۸۳۱
	میزان نفوذپذیری	۱.۰۰۰	۰.۷۱۵	انجام در حس تعلق	میزان روابط اجتماعی ساکنین خارج و داخل محصوریت	۱.۰۰۰	۰.۸۱۲
	تعداد ورودی محلی	۱.۰۰۰	۰.۶۹۷		مدت سکونت	۱.۰۰۰	۰.۸۲۴
انجام در ارزش زمین و املاک	مالیات بر ارزش زمین و ملک	۱.۰۰۰	۰.۶۴۲	انجام در ایجاد امنیت	میزان حس تعلق خاطر به محل سکونت	۱.۰۰۰	۰.۷۹۴
	اشتراک ماهیانه	۱.۰۰۰	۰.۳۵۷		میزان رضایت از محل سکونت	۱.۰۰۰	۰.۸۴۲
	میزان تأثیر محصوریت بر ارزش زمین	۱.۰۰۰	۰.۶۴۱		میزان و نحوه نوری‌دازی	۱.۰۰۰	۰.۶۱۲
انجام در اقتصاد محلی	تنوع و نوع کسب‌وکارهای متعلق به مقیاس محلی	۱.۰۰۰	۰.۷۴۳	انجام در امنیت	وجود فضاهای گمشده در محله	۱.۰۰۰	۰.۶۸۷
	الگوی پراکنش و رده عملکردی کاربری‌های محلی	۱.۰۰۰	۰.۷۲۱		میزان امکان وقوع جرم و بزه	۱.۰۰۰	۰.۶۳۴
	میزان اشتغال‌زایی	۱.۰۰۰	۰.۳۴۹		میزان احساس امنیت افراد پیاده در طول شب	۱.۰۰۰	۰.۶۸۴
انجام در قوانین شهرداری	وجود آیین‌نامه مشخص جهت تعیین مالیات	۱.۰۰۰	۰.۲۸۹		میزان احساس امنیت در خانه	۱.۰۰۰	۰.۷۱۲
					میزان نظارت اجتماعی بر فضاهای همگانی و بازی	۱.۰۰۰	۰.۷۵۴

Extraction Method: Principal Component Analysis.

در مرحله بعد، در محله آتی‌ساز، نخست روش تحلیل عاملی اول با ۴۶ مؤلفه انجام‌شده و مؤلفه آیین‌نامه مشخص جهت تعیین مالیات به دلیل پایین بودن مقدار KMO حذف شدند تا مقدار اشتراکات بالاتر رفته و مقدار KMO نیز به حد مطلوب برسد. جدول ۷ میزان واریانس مشترک بین یک متغیر محصوریت و انجام‌بخشی را با سایر متغیرهای به کار گرفته‌شده در تحلیل بعد از حذف سه شاخص مربوطه نشان داده و تحت عنوان جدول اشتراکات موسوم است. جدول ۷ نشان می‌دهد که تمامی متغیرهای به کار گرفته شده در تحلیل، دارای واریانس مشترک بالایی می‌باشند.

جدول ۷. اشتراکات متغیرهای محصوریت در انجام‌بخشی ساکنین محله آتی‌ساز (مأخذ: برگرفته از تحلیل‌های نرم‌افزار SPSS نسخه

(۲۵)

انجام محیطی	میزان پاکیزگی محله در ارتباط با الودگی محیطی	۱.۰۰۰	۰.۶۷۴	انجام در سازمان‌های اداره‌کننده	وجود سازوکار مدون جهت اداره اجتماعات محصور	۱.۰۰۰	۰.۸۴۲
	میزان سبزینگی و وجود فضای سبز	۱.۰۰۰	۰.۶۲۱		تعیین نهاد اداره‌کننده و میزان تأثیر آن در تصمیم‌گیری	۱.۰۰۰	۰.۷۹۵
	کیفیت ابنیه (مصالح، سال ساخت و ...)	۱.۰۰۰	۰.۶۴۷	انجام در اختیاری	میزان تأثیرگذاری افراد در بهبود محله	۱.۰۰۰	۰.۷۶۳
	میزان تراکم ساختمانی (خط)	۱.۰۰۰	۰.۵۸۹		میزان تمایل افراد بر بهبود محله	۱.۰۰۰	۰.۷۹۴

	آسمان، ارتفاع طبقات)						
	ویژگی فیزیکی واحدها	۱.۰۰۰	۰.۵۹۸		تصورات اجتماعی پیرامون زندگی در محله محصور	۱.۰۰۰	۰.۷۳۷
انسجام کاربری و فعالیت	سرزندگی و تنوع فعالیت‌ها	۱.۰۰۰	۰.۷۵۱	انسجام اجتماعی	میزان اجتماع‌پذیری و مطلوبیت کیفیت زندگی	۱.۰۰۰	۰.۸۱۲
	دسترسی به کاربری‌های خدماتی، آموزشی، تفریحی	۱.۰۰۰	۰.۷۲۱		مشارکت و فعالیت‌های اجتماعی ساکنین	۱.۰۰۰	۰.۸۲۵
	کاربری‌های جاذب جمعیت	۱.۰۰۰	۰.۷۴۶		میزان احساس نزدیکی و آشنایی افراد محله	۱.۰۰۰	۰.۸۳۲
	میزان رضایت از خدمات محلی	۱.۰۰۰	۰.۷۲۵		میزان روابط دوستانه افراد محله	۱.۰۰۰	۰.۷۸۱
	تنوع و یکپارچگی فضاهای همگانی	۱.۰۰۰	۰.۷۲۱		میزان تمایل افراد برای کمک به همدیگر	۱.۰۰۰	۰.۷۲۲
	میزان کیفیت و تعدد قرارگاه‌های محلی	۱.۰۰۰	۰.۶۲۴		میزان تأثیر تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بر بروز مشکلات	۱.۰۰۰	۰.۷۰۳
	وجود و استفاده از خدمات ویژه محلی	۱.۰۰۰	۰.۶۸۷		میزان مشارکت و فعالیت در گروه‌های محلی	۱.۰۰۰	۰.۷۶۹
	انسجام دسترسی	دسترسی به حمل‌ونقل عمومی	۱.۰۰۰		۰.۷۲۳	انسجام در ارتباطات اجتماعی	میزان ارتباط با همسایگان
	تعداد ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی	۱.۰۰۰	۰.۵۹۷	میزان روابط اجتماعی ساکنین خارج و داخل محصوریت	۱.۰۰۰		۰.۵۷۱
	میزان نفوذپذیری	۱.۰۰۰	۰.۶۹۸	انسجام در حس تعلق	مدت سکونت	۱.۰۰۰	۰.۸۲۲
	تعداد ورودی محلی	۱.۰۰۰	۰.۷۴۱		میزان حس تعلق خاطر به محل سکونت	۱.۰۰۰	۰.۷۹۲
انسجام در ارزش زمین و املاک	مالیات بر ارزش زمین و ملک	۱.۰۰۰	۰.۵۴۱	انسجام در ایجاد امنیت	میزان رضایت از محل سکونت	۱.۰۰۰	۰.۷۹۸
	اشتراک ماهیانه	۱.۰۰۰	۰.۴۱۹		میزان و نحوه نورپردازی	۱.۰۰۰	۰.۶۸۲
انسجام در اقتصاد محلی	میزان تأثیر محصوریت بر ارزش زمین	۱.۰۰۰	۰.۵۲۳	انسجام در ایجاد امنیت	وجود فضاهای گمشده در محله	۱.۰۰۰	۰.۶۸۸
	تنوع و نوع کسب‌وکارهای متعلق به مقیاس محلی	۱.۰۰۰	۰.۶۹۷		میزان امکان وقوع جرم و بزه	۱.۰۰۰	۰.۷۰۱
	الگوی پراکنش و رده عملکردی کاربری‌های محلی	۱.۰۰۰	۰.۶۸۴		میزان احساس امنیت افراد پیاده در طول شب	۱.۰۰۰	۰.۷۳۴
انسجام در قوانین شهرداری	میزان اشتغال‌زایی	۱.۰۰۰	۰.۵۷۴		میزان احساس امنیت در خانه	۱.۰۰۰	۰.۷۸۶
	وجود آیین‌نامه مشخص جهت تعیین مالیات	۱.۰۰۰	۰.۳۲۱		میزان نظارت اجتماعی بر فضاهای همگانی و بازی	۱.۰۰۰	۰.۷۸

Extraction Method: Principal Component Analysis.

■ بررسی واریانس تبیین‌شده‌ی موضوع و تعیین تعداد عوامل منتخب

در ارتباط با تعیین نهایی تعداد عوامل (ابعاد) تبیین‌کننده نشانگرهای پدیده آمده از هر یک از مؤلفه‌های محصوریت در انسجام‌بخشی محلات، باید به لحاظ آماری سه شرط را رعایت نمود، شرط اول توجه به این نکته است که مقادیر ویژه مربوط به تمامی نشانگرهای پدید آمده هر یک از نشانه‌های بصری و معنایی باید بالاتر از ۱ باشد. شرط دوم رعایت مقدار واریانس تجمعی است که مجموع واریانس تجمعی عوامل استخراج‌شده نهایی باید بالاتر از ۶۰ باشد و شرط سوم اینکه واریانس تبیین شده هر عامل به‌تنهایی باید بالاتر از ۱۰ باشد تا عامل مربوطه به‌عنوان عامل مبین هر یک از مؤلفه‌های محصوریت در انسجام-بخشی شناخته شود. در محله اکباتان، بررسی شروط فوق در جدول ۸ نشان می‌دهد که شش عامل به‌عنوان عوامل تأثیرپذیر از محصوریت در انسجام‌بخشی محلات آتی‌ساز و اکباتان مورد مطالعه شناخته شده‌اند. دلیل این موضوع این است که مقادیر ویژه هر یک از عوامل فوق بالاتر از ۱ بود و این مقدار در عامل اول (انسجام اجتماعی) ۵.۳۶۹، در عامل دوم (انسجام در ارتباطات اجتماعی) ۴.۰۹۴، در عامل سوم (انسجام در حس تعلق) ۳.۶۷۷ و در عامل چهارم (انسجام در ایجاد امنیت) ۱.۵۹۱،

در عامل پنجم (انسجام در سازمان‌های اداره‌کننده) ۱۰۰۰ و در عامل ششم (انسجام در اختیارداری) ۰.۹۷۹ است. بررسی شرط دوم نشان می‌دهد که واریانس تجمعی تبیین شده توسط عوامل مربوطه در محدوده مورد مطالعه ۹۵.۶۴ است که نشان می‌دهد عوامل مربوطه ۹۵.۶۴ درصد از مؤلفه‌های محصوریت در انسجام‌بخشی بیان می‌کند. بررسی شرط سوم نیز نشان می‌دهد که هر عامل به‌صورت مستقل بیش از ۱۰ درصد واریانس را تبیین می‌نمایند تا جایی که مقدار این موضوع در عامل اول ۳۰.۱۴۷ درصد بوده و نشان می‌دهد که مهم‌ترین عامل در آن نهفته است.

جدول ۸. تعیین تعداد عوامل (مأخذ: برگرفته از تحلیل‌های نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵)

درصد واریانس و مقادیر ویژه عامل‌های مختلف									
مؤلفه‌ها	مقادیر ویژه اولیه			واریانس تبیین شده عامل‌هایی که مقادیر ویژه آن‌ها بزرگ‌تر از عدد یک باشد.			مجموعه مقادیر عامل‌های استخراج شده بعد از چرخش		
	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی
۱	۵.۳۶۹	۲۹.۸۲۸	۲۹.۸۲۸	۵.۳۶۹	۲۹.۸۲۸	۲۹.۸۲۸	۵.۳۶۹	۳۰.۱۴۷	۳۰.۱۴۷
۲	۴.۰۹۴	۲۲.۷۴۷	۵۲.۵۷۵	۴.۰۹۴	۲۲.۷۴۷	۵۲.۵۷۵	۴.۰۹۴	۲۳.۱۲۷	۵۳.۲۷۴
۳	۳.۶۷۷	۲۰.۴۲۲	۷۲.۹۹۷	۳.۶۷۷	۲۰.۴۲۲	۷۲.۹۹۷	۳.۶۷۷	۲۰.۹۷۲	۷۴.۲۴۶
۴	۱.۵۹۱	۸.۸۴۰	۸۱.۸۳۷	۱.۵۹۱	۸.۸۴۰	۸۱.۸۳۷	۱.۵۹۱	۹.۱۴۷	۸۳.۳۹۳
۵	۱.۰۰۰	۵.۵۵۶	۸۷.۳۹۳	۱.۰۰۰	۵.۵۵۶	۸۷.۳۹۳	۱.۰۰۰	۶.۱۴۵	۸۹.۵۳۸
۶	۰.۹۷۹	۵.۴۴۴	۹۲.۸۳۷	۰.۹۷۹	۵.۴۴۴	۹۲.۸۳۷	۰.۹۷۹	۶.۱۰۲	۹۵.۶۴

Number	Eigenvalue	Percent	20	40	60	80	Cum Percent
1	5.3690	29.828					29.828
2	4.0945	22.747					52.575
3	3.6772	20.429					73.004
4	1.5913	8.840					81.844
5	1.0000	5.556					87.400
6	0.9799	5.444					92.844
7	0.8332	4.629					97.473
8	0.4366	2.425					99.898
9	0.3488	1.938					101.836
10	0.1632	0.907					102.743
11	0.0895	0.497					103.240
12	0.0527	0.293					103.533

Extraction Method: Principal Component Analysis.

در محله آتی‌ساز، بررسی شروط فوق در جدول ۹ نشان می‌دهد که شش عامل به‌عنوان عوامل تأثیرپذیر از محصوریت در انسجام‌بخشی محلات آتی‌ساز و اکباتان مورد مطالعه شناخته شده‌اند. دلیل این موضوع این است که مقادیر ویژه هر یک از عوامل فوق بالاتر از ۱ بود و این مقدار در عامل اول ۲.۳۵۹، در عامل دوم ۲.۱۵۲، در عامل سوم ۱.۶۷۴، در عامل چهارم ۱.۳۲۸، در عامل پنجم ۱.۰۱۰ و در عامل ششم ۰.۹۲۶ است. بررسی شرط دوم نشان می‌دهد که واریانس تجمعی تبیین شده توسط عوامل مربوطه در محدوده مورد مطالعه ۸۴.۲۳۸ است که نشان می‌دهد عوامل مربوطه ۸۴.۲۳۸ درصد از مؤلفه‌های محصوریت در انسجام‌بخشی بیان می‌کند. بررسی شرط سوم نیز نشان می‌دهد که هر عامل به‌صورت مستقل بیش از ۱۰ درصد واریانس را تبیین می‌نمایند تا جایی که مقدار این موضوع در عامل اول ۲۰.۳۴۹ درصد بوده و نشان می‌دهد که مهم‌ترین عامل در آن نهفته است.

جدول ۹. تعیین تعداد عوامل (مأخذ: برگرفته از تحلیل‌های نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۵)

مقیاس‌ها	درصد واریانس و مقادیر ویژه عامل‌های مختلف								
	مقادیر ویژه اولیه			واریانس تبیین شده عامل‌هایی که مقادیر ویژه آن‌ها بزرگ‌تر از عدد یک باشد.			مجموعه مقادیر عامل‌های استخراج شده بعد از چرخش		
	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی
۱	۲.۳۵۹	۱۹.۶۶۵	۱۹.۶۶۵	۲.۳۵۹	۱۹.۶۶۵	۱۹.۶۶۵	۲.۳۵۹	۲۰.۳۴۹	۲۰.۳۴۹
۲	۲.۱۵۲	۱۷.۹۳۸	۳۷.۶۰۳	۲.۱۵۲	۱۷.۹۳۸	۳۷.۶۰۳	۲.۱۵۲	۱۸.۵۶۷	۳۸.۹۱۶
۳	۱.۶۷۴	۱۳.۹۵۷	۵۱.۵۶۰	۱.۶۷۴	۱۳.۹۵۷	۵۱.۵۶۰	۱.۶۷۴	۱۴.۵۹۰	۵۳.۵۰۶
۴	۱.۳۲۸	۱۱.۰۷۲	۶۲.۶۳۲	۱.۳۲۸	۱۱.۰۷۲	۶۲.۶۳۲	۱.۳۲۸	۱۲.۴۹۰	۶۵.۹۹۶
۵	۱.۰۱۰	۸.۴۱۹	۷۱.۰۵۱	۱.۰۱۰	۸.۴۱۹	۷۱.۰۵۱	۱.۰۱۰	۹.۲۷۸	۷۵.۲۷۴
۶	۰.۹۲۶	۷.۷۲۱	۷۸.۷۷۲	۰.۹۲۶	۷.۷۲۱	۷۸.۷۷۲	۰.۹۲۶	۸.۹۶۴	۸۴.۲۳۸

Number	Eigenvalue	Percent	Cum Percent
1	2.3598	19.665	19.665
2	2.1525	17.938	37.603
3	1.6748	13.957	51.560
4	1.3287	11.072	62.632
5	1.0103	8.419	71.051
6	0.9265	7.721	78.772
7	0.6796	5.664	84.435
8	0.6150	5.125	89.560
9	0.4803	4.002	93.563
10	0.3902	3.252	96.814
11	0.2899	2.416	99.230
12	0.0924	0.770	100.000

Extraction Method: Principal Component Analysis.

■ ماتریس عاملی دوران یافته و تعیین مقادیر ارتباط نشانگرها با عوامل منتخب جهت نام‌گذاری

و تفسیر

بعد از تعیین واریانس هر یک از عوامل، ماتریس عاملی را دوران داده تا هریک از شاخص‌های مربوطه بیشترین ارتباط را با عوامل مربوطه به دست آورند و شرایط را برای نام‌گذاری و شناسایی عوامل مربوطه به مدد امتیاز هر شاخص از عامل تسهیل نمایند. درواقع این ماتریس همان ماتریس عاملی است که عامل‌های آن با روش تجزیه به مؤلفه‌های اصلی استخراج شده و با روش چرخش واریانس دوران یافته است. محصول این مرحله وزنی را برای هر عامل در مقابل شاخص مربوطه ایجاد می‌کند.

■ در محله اکباتان

عامل اول: این عامل ۲۹.۸۲۸ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای تصورات اجتماعی پیرامون زندگی در محله محصور، میزان اجتماع‌پذیری و مطلوبیت کیفیت زندگی، مشارکت و فعالیت‌های اجتماعی ساکنین، میزان احساس نزدیکی و آشنایی افراد محله، میزان روابط دوستانه افراد محله، میزان تمایل افراد برای کمک به همدیگر و میزان تأثیر تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بر بروز مشکلات همبسته است بر این اساس عامل دوم را تحت عنوان انسجام اجتماعی نام‌گذاری کرد.

عامل دوم: این عامل ۲۲.۷۴۷ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای میزان مشارکت و فعالیت در گروه‌های محلی، میزان ارتباط با همسایگان و میزان روابط اجتماعی ساکنین خارج و داخل محصوریت همبسته است. بر این اساس عامل دوم را می‌توان تحت عنوان انسجام در ارتباطات اجتماعی نام‌گذاری کرد.

عامل سوم: این عامل ۲۰.۴۲۲ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای مدت سکونت، میزان حس تعلق خاطر به محل سکونت و میزان رضایت از محل سکونت همبسته است. بر این اساس عامل سوم را می‌توان تحت عنوان انسجام در حس تعلق نام‌گذاری کرد.

عامل چهارم: این عامل ۸.۸۴۰ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای میزان و نحوه نورپردازی، وجود فضاهای گمشده در محله، میزان امکان وقوع جرم و بزه، میزان احساس امنیت افراد پیاده در طول شب، میزان احساس امنیت در خانه، میزان نظارت اجتماعی بر فضاهای همگانی و بازی همبسته است. بر این اساس عامل چهارم را می‌توان تحت عنوان انسجام در ایجاد امنیت نام‌گذاری کرد.

عامل پنجم: این عامل ۵.۵۵۶ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای وجود سازوکار مدون جهت اداره اجتماعات محصور و تعیین نهاد اداره‌کننده و میزان تأثیر آن در تصمیم‌گیری همبسته است. بر این اساس عامل پنجم را می‌توان تحت عنوان انسجام در سازمان‌های اداره‌کننده نام‌گذاری کرد.

عامل ششم: این عامل ۵.۴۴۴ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای میزان تأثیرگذاری افراد در بهبود محله و میزان تمایل افراد بر بهبود محله همبسته است. بر این اساس عامل پنجم را می‌توان تحت عنوان انسجام در اختیارداری نام‌گذاری کرد.

در جدول ۱۰، ماتریس عاملی دوران یافته و تعیین مقادیر ارتباط شاخص‌ها با عوامل در محله اکباتان نشان داده شده است. جدول ۱۰. ماتریس عاملی دوران یافته و تعیین مقادیر ارتباط شاخص‌ها با عوامل (مأخذ: برگرفته از تحلیل‌های نرم‌افزار SPSS نسخه

(۲۵)

نام عامل	درصد تغییرات	شاخص‌ها	ضریب تعیین R^2
انسجام محیطی	۲.۴۲	میزان پاکیزگی محله در ارتباط با آلودگی محیطی	۰.۹۱۸
		میزان سبزی‌نگی و وجود فضای سبز	۰.۷۰۰
		کیفیت ابنیه (مصالح، سال ساخت و ...)	۰.۷۵۳
		میزان تراکم ساختمانی (خط آسمان، ارتفاع طبقات)	۰.۷۷۲
		ویژگی فیزیکی واحدها	۰.۵۴۶
انسجام کاربری و فعالیت	۴.۶۳	سرزندگی و تنوع فعالیت‌ها	۰.۹۲۱
		دسترسی به کاربری‌های خدماتی، آموزشی، تفریحی	۰.۹۱۱
		کاربری‌های جاذب جمعیت	۰.۶۱۱
		میزان رضایت از خدمات محلی	۰.۷۲۷
		تنوع و یکپارچگی فضاهای همگانی	۰.۸۳۴
		میزان کیفیت و تعدد قرارگاه‌های محلی	۰.۸۱۴
		وجود و استفاده از خدمات ویژه محلی	۰.۵۷۵
انسجام دسترسی	۱.۹	دسترسی به حمل‌ونقل عمومی	۰.۴۴۷
		تعداد ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی	۰.۳۸۷
		میزان نفوذپذیری	۰.۳۲۱
		تعداد ورودی محلی	۰.۶۵۴
انسجام در ارزش زمین و املاک	۰.۹	مالیات بر ارزش زمین و ملک	۰.۸۹۰
		اشتراک ماهیانه	۰.۵۸۸
		میزان تأثیر محصوریت بر ارزش زمین	۰.۵۱۱
انسجام در اقتصاد محلی	۰.۵	تنوع و نوع کسب‌وکارهای متعلق به مقیاس محلی	۰.۱۶۱
		الگوی پراکنش و رده عملکردی کاربری‌های محلی	۰.۵۴۳
		میزان اشتغال‌زایی	۰.۸۴۲
انسجام در قوانین شهرداری	۰.۳	وجود آیین‌نامه مشخص جهت تعیین مالیات	۰.۸۴۲
انسجام در سازمان‌های اداره‌کننده	۵.۵۶	وجود سازوکار مدون جهت اداره اجتماعات محصور	۰.۷۴۵
		تعیین نهاد اداره‌کننده و میزان تأثیر آن در تصمیم‌گیری	۰.۸۶۱

انسجام در اختیارداری	۵.۴۴	میزان تأثیرگذاری افراد در بهبود محله	۰.۷۱۱
		میزان تمایل افراد بر بهبود محله	۰.۴۶۳
انسجام اجتماعی	۲۹.۸۲	تصورات اجتماعی پیرامون زندگی در محله محصور	۰.۹۱۱
		میزان اجتماع‌پذیری و مطلوبیت کیفیت زندگی	۰.۹۱۷
		مشارکت و فعالیت‌های اجتماعی ساکنین	۰.۷۲۱
		میزان احساس نزدیکی و آشنایی افراد محله	۰.۵۵۷
		میزان روابط دوستانه افراد محله	۰.۷۲۴
		میزان تمایل افراد برای کمک به همدیگر	۰.۸۹۵
		میزان تأثیر تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بر بروز مشکلات	۰.۷۲۵
		میزان مشارکت و فعالیت در گروه‌های محلی	۰.۵۴۷
انسجام در ارتباطات اجتماعی	۲۲.۷۴	میزان ارتباط با همسایگان	۰.۸۰۲
		میزان روابط اجتماعی ساکنین خارج و داخل محصوریت	۰.۵۷۴
		مدت سکونت	۰.۶۷۱
انسجام در حس تعلق	۲۰.۴۳	میزان حس تعلق خاطر به محل سکونت	۰.۸۳۵
		میزان رضایت از محل سکونت	۰.۸۹۸
		میزان و نحوه نورپردازی	۰.۴۲۴
انسجام در ایجاد امنیت	۸.۸۴	وجود فضاهای گمشده در محله	۰.۲۱۱
		میزان امکان وقوع جرم و بزه	۰.۸۱۹
		میزان احساس امنیت افراد پیاده در طول شب	۰.۵۵۲
		میزان احساس امنیت در خانه	۰.۶۴۲
		میزان نظارت اجتماعی بر فضاهای همگانی و بازی	۰.۴۱۳

■ در محله آتی ساز

عامل اول: این عامل ۱۹.۶۶۵ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای تصورات اجتماعی پیرامون زندگی در محله محصور، میزان اجتماع‌پذیری و مطلوبیت کیفیت زندگی، مشارکت و فعالیت‌های اجتماعی ساکنین، میزان احساس نزدیکی و آشنایی افراد محله، میزان روابط دوستانه افراد محله، میزان تمایل افراد برای کمک به همدیگر و میزان تأثیر تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بر بروز مشکلات همبسته است بر این اساس عامل دوم را تحت عنوان انسجام اجتماعی نام‌گذاری کرد.

عامل دوم: این عامل ۱۷.۹۳۸ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای میزان مشارکت و فعالیت در گروه‌های محلی، میزان ارتباط با همسایگان و میزان روابط اجتماعی ساکنین خارج و داخل محصوریت همبسته است. بر این اساس عامل دوم را می‌توان تحت عنوان انسجام در ارتباطات اجتماعی نام‌گذاری کرد.

عامل سوم: این عامل ۱۳.۹۵۷ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای مدت سکونت، میزان حس تعلق خاطر به محل سکونت و میزان رضایت از محل سکونت همبسته است. بر این اساس عامل سوم را می‌توان تحت عنوان انسجام در حس تعلق نام‌گذاری کرد.

عامل چهارم: این عامل ۱۱.۰۷۲ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای میزان و نحوه نورپردازی، وجود فضاهای گمشده در محله، میزان امکان وقوع جرم و بزه، میزان احساس امنیت افراد پیاده در طول شب، میزان احساس امنیت در خانه، میزان نظارت اجتماعی بر فضاهای همگانی و بازی همبسته است. بر این اساس عامل چهارم را می‌توان تحت عنوان انسجام در ایجاد امنیت نام‌گذاری کرد.

عامل پنجم: این عامل ۸.۴۱۹ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای وجود سازوکار مدون جهت اداره اجتماعات محصور و تعیین نهاد اداره‌کننده و میزان تأثیر آن در تصمیم‌گیری همبسته است. بر این اساس عامل پنجم را می‌توان تحت عنوان انسجام در سازمان‌های اداره‌کننده نام‌گذاری کرد.

عامل ششم: این عامل ۵.۶۶۴ درصد واریانس کل را تبیین می‌نماید و بر اساس ماتریس فیلتر شده نهایی با متغیرهای میزان تأثیرگذاری افراد در بهبود محله و میزان تمایل افراد بر بهبود محله همبسته است. بر این اساس عامل پنجم را می‌توان تحت عنوان انسجام در اختیارداری نام‌گذاری کرد.

در جدول ۱۱، ماتریس عاملی دوران یافته و تعیین مقادیر ارتباط شاخص‌ها با عوامل در محله آتی‌ساز نشان داده شده است. جدول ۱۱. ماتریس عاملی دوران یافته و تعیین مقادیر ارتباط شاخص‌ها با عوامل (مأخذ: برگرفته از تحلیل‌های نرم‌افزار SPSS نسخه

(۲۵)

نام عامل	درصد تغییرات	شاخص‌ها	ضریب تعیین R^2
انسجام محیطی	۵.۶۶	میزان پاکیزگی محله در ارتباط با آلودگی محیطی	۰.۷۲۵
		میزان سبزی‌نگی و وجود فضای سبز	۰.۷۲۳
		کیفیت ابنیه (مصالح، سال ساخت و ...)	۰.۹۲۷
		میزان تراکم ساختمانی (خط آسمان، ارتفاع طبقات)	۰.۵۴۳
		ویژگی فیزیکی واحدها	۰.۴۱۳
انسجام کاربری و فعالیت	۵.۱۲	سرزندگی و تنوع فعالیت‌ها	۰.۹۰۶
		دسترسی به کاربری‌های خدماتی، آموزشی، تفریحی	۰.۹۲۵
		کاربری‌های جاذب جمعیت	۰.۸۸۲
		میزان رضایت از خدمات محلی	۰.۶۵۲
		تنوع و یکپارچگی فضاهای همگانی	۰.۹۰۲
		میزان کیفیت و تعدد قرارگاه‌های محلی	۰.۸۱۷
		وجود و استفاده از خدمات ویژه محلی	۰.۹۲۵
انسجام دسترسی	۴.۰۰	دسترسی به حمل‌ونقل عمومی	۰.۵۵۱
		تعداد ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی	۰.۹۱۴
		میزان نفوذپذیری	۰.۶۵۱
		تعداد ورودی محلی	۰.۹۴۳
انسجام در ارزش زمین و املاک	۳.۵۲	مالیات بر ارزش زمین و ملک	۰.۸۴۴
		اشتراک ماهیانه	۰.۵۴۳
		میزان تأثیر محصوریت بر ارزش زمین	۰.۶۵۴
انسجام در اقتصاد محلی	۲.۴۱	تنوع و نوع کسب‌وکارهای متعلق به مقیاس محلی	۰.۳۲۳
		الگوی پراکنش و رده عملکردی کاربری‌های محلی	۰.۸۴۱
		میزان اشتغال‌زایی	۰.۶۵۶
انسجام در قوانین شهرداری	۰.۷۷	وجود آیین‌نامه مشخص جهت تعیین مالیات	۰.۳۷۹
انسجام در سازمان‌های اداره‌کننده	۸.۴۲	وجود سازوکار مدون جهت اداره اجتماعات محصور	۰.۷۵۵
		تعیین نهاد اداره‌کننده و میزان تأثیر آن در تصمیم‌گیری	۰.۸۵۳
انسجام در اختیارداری	۷.۷۲	میزان تأثیرگذاری افراد در بهبود محله	۰.۷۷۱
		میزان تمایل افراد بر بهبود محله	۰.۶۹
انسجام اجتماعی	۱۹.۶۶	تصورات اجتماعی پیرامون زندگی در محله محصور	۰.۹۵۹
		میزان اجتماع‌پذیری و مطلوبیت کیفیت زندگی	۰.۹۲۱
		مشارکت و فعالیت‌های اجتماعی ساکنین	۰.۹۸۷
		میزان احساس نزدیکی و آشنایی افراد محله	۰.۹۵۹
		میزان روابط دوستانه افراد محله	۰.۸۷۹
		میزان تمایل افراد برای کمک به همدیگر	۰.۹۴۶
		میزان تأثیر تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بر بروز مشکلات	۰.۸۵۱
انسجام در ارتباطات اجتماعی	۱۷.۹۳	میزان مشارکت و فعالیت در گروه‌های محلی	۰.۷۶۰
		میزان ارتباط با همسایگان	۰.۹۸۸
		میزان روابط اجتماعی ساکنین خارج و داخل محصوریت	۰.۸۲۱
انسجام در حس تعلق	۱۳.۹۶	مدت سکونت	۰.۷۸۴

		میزان حس تعلق خاطر به محل سکونت	۰.۹۸۷
		میزان رضایت از محل سکونت	۰.۷۸۵
انسجام در ایجاد امنیت	۱۱.۰۲	میزان و نحوه نورپردازی	۰.۸۶۲
		وجود فضاهای گمشده در محله	۰.۷۴۹
		میزان امکان وقوع جرم و بزه	۰.۷۷۴
		میزان احساس امنیت افراد پیاده در طول شب	۰.۷۸۴
		میزان احساس امنیت در خانه	۰.۶۶۴
		میزان نظارت اجتماعی بر فضاهای همگانی و بازی	۰.۷۸۹

نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به بررسی میزان محصوریت در انسجام محله ساکنان اکباتان و آتی‌ساز به شناسایی این عوامل از دیدگاه خبرگان و کاربران فضایی پرداخت و ابعاد، مؤلفه‌های هر یک از اثرات اجتماعات و شاخص‌های هر یک از مؤلفه‌ها برای سنجش را استخراج نمود. روش تحقیق مورد استفاده ترکیبی از نوع کیفی و کمی بود. در قسمت کیفی، با استعانت از روش گراندد تئوری، متغیرها از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با تکنیک کدگذاری با استفاده از نرم‌افزار Atlasti نسخه ۲۳.۱.۱۰.۰ استخراج گردید. در بخش کمی به علت تعدد متغیرها برای دسته‌بندی و همچنین میزان اثر هر یک از آن‌ها در مجموعه مسکونی آتی‌ساز و اکباتان از تحلیل عاملی با روش Varimax استفاده شد و در نهایت همبستگی ضرایب تعیین شده در هر دو محله اکباتان و آتی‌ساز با یکدیگر گرفته شده و برازش منحنی ترسیم گردید. محله اکباتان و آتی‌ساز به‌عنوان یکی از اجتماعات پررونق و فعال در شهر تهران به شمار می‌رود. همچنین به دلیل برخورداری از موقعیت مناسب، مورد اقبال ساکنان شهر تهران قرار گرفته‌اند. طبق بررسی‌های صورت گرفته در این پژوهش، در هر دو محله، عامل انسجام اجتماعی مؤثرترین عامل در انسجام‌بخشی از نظر ساکنین هر دو محله محسوب می‌شود. علت این امر این است که محصور بودن و جدایی محله‌های اکباتان و آتی‌ساز از محله‌های اطراف، هم از نظر فیزیکی و هم اجتماعی موجب ایجاد مشکلاتی از قبیل گسست فرهنگی - اجتماعی در این محدوده شده است که تبعاتی مانند تکه‌تکه شدن بافت اجتماعی را به همراه داشته است. ایزوله شدن و حالت جزیره‌ای این دو محله، موجب شده است تا اداره‌ی این منطقه با مشکل مواجه شده و مشارکت اجتماعی در حکمروایی شهری رو به کاهش باشد. از مهم‌ترین مشکلات ناشی از عدم ارتباط و اتصال محله اکباتان و آتی‌ساز با محله‌های اطراف، گسست اجتماعی و جدایی‌گزینی در این محدوده است که در صورت عدم اتخاذ تصمیمات مناسب و در نظر نگرفتن لزوم انسجام اجتماعی محدوده، می‌تواند در آینده زمینه‌ساز مشکلات عدیده‌ی فرهنگی - اجتماعی گردد. عدم ارتباط و پیوند فیزیکی نیز موجب ایجاد شکاف در بافت کالبدی و عدم هماهنگی آن با محیط اطراف شده است. این محلات علاوه بر مسائل ذکر شده، با مسئله‌ی دسترسی و حمل‌ونقل همگانی ناکارآمد نیز دست‌وپنجه نرم می‌کند و این امر باعث ایجاد تغییرات عمده در روند سکونت شهروندان در این محلات شده است. از لحاظ کالبدی، چندتکه شدن بافت و ایزوله شدن محله‌های اکباتان و آتی‌ساز می‌تواند موجب ناهماهنگی در پیکره‌ی شهری تهران گردد که این مسئله ممکن است بر روی اقتصاد منطقه نیز تأثیرگذار بوده و قیمت اراضی و املاک را تحت‌الشعاع خود قرار دهد. از لحاظ اجتماعی، گسست بافت اجتماعی و وجود دروازه‌ها و دیوارهای غریب‌گز، موجب از بین رفتن هویت اجتماعی - فرهنگی محله خواهد شد و انسجام در حس تعلق در محدوده کاهش یافته و روبه‌زوال خواهد گذاشت که این موضوع برای کیفیت محیط و ایمنی و امنیت مضر بوده و اثرات سویی را به همراه خواهد داشت. عامل انسجام در روابط اجتماعی، دومین عامل تأثیرگذار بر انسجام‌بخشی محلات اکباتان آتی‌ساز از نظر ساکنین بود. زیرا در این محلات، ساکنین ارتباط کم یا بسیار کم و تنها با همسایگان خود دارند و این امر که این نشان از ارتباط و تعاملات اجتماعی محدود ساکنین با دیگر همسایگان خود است. عامل سوم، حس تعلق است. ساکنین بسیار قدیمی دو محله نسبتاً زیاد است و مهاجرت و نقل مکان بین ساکنین از محلات نسبتاً کم است. در نتیجه حس تعلق در این محلات وجود دارد و افراد از محل سکونت خود راضی هستند. چهارمین عامل مهم، عامل انسجام در ایجاد امنیت است. طبق

بررسی‌های صورت گرفته، فضاهای عمومی این محلات از نظر ساکنین برای بازی کودکان نسبتاً امن و مناسب هستند و احساس امنیت خود را به دلیل وجود نگهبانان در سطح این دو محله و لابی‌من‌های هر بلوک می‌دانستند. پنجمین عامل مهم از نظر ساکنین، سازمان‌های اداره‌کننده است. آتی‌ساز، و اکباتان، بزرگ‌تر از آن هستند که گروهی ۵، ۷ یا ۹ نفره بتوانند آن‌ها را اداره کنند، هر فازی از شهرک‌ها هیئت‌مدیره‌ی مجزایی دارد و کارها به‌صورت تعاملی باهم اداره می‌شود. در شهرک‌های اکباتان و آتی‌ساز واحدهای تجاری، بلوک ۲۳ هیئت و فاز ۱ و ۲ و ۳ هرکدام یک هیئت‌مدیره جدا دارند که تصمیمات مربوط به محدوده خود را می‌گیرند. ششمین عامل مهم، اختیارداری است. یکی از فرصت‌های مثبت به وجود آمده در شهرک‌ها فرصت مشارکت و مدیریت پایین به بالا در این مجتمع‌های مسکونی است زیرا همان‌طور که در بخش قبلی ذکر شد، تمام اختیارات اداره و نگهداری از شهرک به عهده‌ی مالکین است. اما در این دو شهرک، یک از معضلات اساسی عدم مشارکت افراد در اداره‌ی شهرک و بی‌تفاوتی ساکنین نسبت به مسائل است و این امر یکی از نقاط ضعف مهم در هر دو شهرک است.

فهرست منابع

- اسمعیلی، تینا. کیانی، حامد. جانباز قبادی، غلامرضا. (۱۳۹۳). *برنامه‌ریزی توسعه پایدار نواحی ساحلی با بهره‌گیری از رویکرد انسجام فضایی مطالعه موردی شهرستان نور و محمودآباد*. دومین کنگره بین‌المللی سازه، معماری و توسعه شهری، ۱-۱۱.
- پورجعفر، محمدرضا. صادقی، علیرضا. (۱۳۸۷). *اصول احکام بر طراحی هدفمند محورهای دید شاخص شهری*. هویت شهری، ۲(۳)، ۹۵-۱۰۶.
- تولایی، نوین. (۱۳۸۱). *شکل شهر منسجم*. صغه، ۱۲(۳)، ۱۹-۵.
- حاتمی، رضا. ضیایی ناجی، پژمان. (۱۳۹۷). *تبیین مفاهیم محصوریت در فضای معماری*. پنجمین همایش بین‌المللی معماری و شهرسازی پایدار در خاورمیانه و جنوب آسیا، ۱-۱۰.
- حاتمی، رضا. ضیایی ناجی، پژمان. (۱۴۰۰). *بررسی رابطه بین انرژی مصرف‌شده در فعالیت‌ها و مؤلفه محصوریت فضایی در راستای ارتقای کیفیت فرآیند طراحی معماری*. معماری و شهرسازی آرمانشهر، ۱۴(۳۴)، ۷۹-۸۹.
- ذکاوت، کامران. (۱۳۹۰). *جایگاه سازمان فضایی در طراحی شهری*. صغه، ۵۴، ۱۰۵-۱۱۸.
- روشنی، پریسا. حبیبی، کیومرث. زرآبادی، زهرا سادات سعیده. (۱۳۹۶). *ارائه الگوی مفهومی انسجام‌بخشی شبکه فضاهای شهری و به‌کارگیری آن در منطقه ۶ شهر تهران*. باغ نظر، ۴۸، ۳۱-۴۲.
- زرگرزاده دزفولی، مجتبی. بابایی مراد، بهناز. بابایی مراد، مهناز. (۱۳۹۳). *گم‌گشتگی عملکرد فضایی محلات ایرانی در انسجام‌بخشی به ساختار شهری امروز نمونه موردی محله کبابیان شهر (همدان)*. دومین همایش ملی معماری و شهرسازی در گذر زمان، ۱-۱۱.
- علیکایی، سعیده. زمانی، صبا. (۱۳۹۴). *اصول طراحی شهری منسجم با تأکید بر کیفیات فضایی شهر*. سومین کنگره بین‌المللی عمران، معماری و توسعه شهری، ۱-۱۴.
- عینی‌فر، علیرضا. قاضی‌زاده، ندا. (۱۳۸۹). *گونه‌شناسی مجتمع‌های مسکونی تهران با معیار فضای باز*. نشریه آرمان‌شهر، ۵، ۳۵-۴۶.
- محمدی‌زاده، نسرین، ماجدی، حمید، زرآبادی، زهرا سادات سعیده. (۱۳۹۷). *ارائه الگوی مفهومی از معیارهای انسجام و امتزاج در بافت محلات تاریخی با یکدیگر (نمونه موردی: محلات بافت تاریخی کرمان، منطقه ۱)*. باغ نظر، ۱۵(۶۱)، ۳۶-۵۲.
- Ben Hamouche, Mustapha. (2009). *Can chaos theory explain complexity in urban fabric? Applications in traditional Muslim settlements*. Nexus network journal, 11 (2), 217- 242.
- Berkman, Lisa. F. Kawachi, Ichiro. (2000). *Social Epidemiology New York, NY*. Oxford University Press.

- Bruhn, John. (2011). *The sociology of community connections*. Springer Science & Business Media
- Caldeira, T. P. (2000). *City of walls: crime, segregation, and citizenship in São Paulo*, Univ of California Press.
- Cséfalvay, Zoltán. (2011). *Gated communities for security or prestige? A public choice approach and the case of Budapest*. *International journal of urban and regional research*, 35(4): 735-752.
- Falahat, Mohammad Sadegh. Shahidi, Samad. (2015). *The Role of the Concept of Mass-Space in Explaining the Place of Architecture*. *Bagh-e Nazar Scientific Research Monthly*, 12 (35), 38-27.
- Judd, Dennis. (1995). *The rise of the new walled cities*. *Spatial practices*, 11: 144-145.
- Le Goix, Renaud. Webster, Chris. J. (2008). *Gated communities*. *Geography Compass*, 2(4): 1189-1214.
- Levinson, David. Christensen, Karen. (2003). *Encyclopedia of community: from the village to the virtual world*. Sage Publication.
- Low, Setha. (2004). *Behind the gates: Life, security, and the pursuit of happiness in fortress America*. Routledge.
- McKenzie, Evan. (1994). *Privatopia: Homeowner associations and the rise of residential private government*. Yale University Press.
- Murillo, Rosenda. Echeverria, Sandra. Vasquez, Elizabeth. (2016). *Differences in neighborhood social cohesion and aerobic physical activity by Latino subgroup*. *SSM - Population Health*, 2, 536-541.
- Negin Taji, Samad. (2011). *Investigating the Role of Physical Factors in Forming the Concept of Place and Sense of Place*. *Landscape Journal*, (3), 29-16.
- Qin, Weidi. Wang, Yi. Cho, Seungjong. (2021). *Neighborhood Social Cohesion, Physical Disorder, and Daily Activity Limitations Among Community-Dwelling Older Adults*. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, Volume 93.
- Salah, Nesma Mohammad. Ayad, Hany. (2018). *Why people choose gated communities: A case study of Alexandria metropolitan area*. *Alexandria engineering journal*, 57(4): 2743-2753.
- Sassen, Saskia. (2018). *Cities in a world economy*. Sage Publications.
- Seydian, Seyed Ali. Abafat Yeganeh, Mansour. (2007). *Review of the Concept of Physical Confinement in Urban Space*. *Rah-o-Sakhtman Monthly*, (46) 46-54.
- Shi, Shulin. Gou, Zhonghua. Chen, Leslie. (2014). *How does enclosure influence environmental preferences? A cognitive study on urban public open spaces in Hong Kong*. *Sustainable Cities and Society*, 13, 148-156.
- Vesselinov, Elena. Le Goix, Renaud. (2012). *From picket fences to iron gates: suburbanization and gated communities in Phoenix, Las Vegas and Seattle*. *Geo Journal*, 77(2): 203-222.
- Wang, Rouyu. Lu, Ye. Zhang, Jinbao. Liu, Penghua. Yao, Yao. Liu, Ye. (2019). *The relationship between visual enclosure for neighbourhood street walkability and elders' mental health in China: Using Street view images*. *Journal of Transport & Health*, 13, 90-102.
- Yilmaz, Nazmiye Gulenay. Lee, Pyoung. Jik, Imran, Muhammad, Jeong, Jeong Ho. (2023). *Role of sounds in perception of enclosure in urban street canyons*. *Sustainable Cities and Society*, 90, 1-12.
- Yip, Calvin. Sarma, Sisira. Wilk, Piotr. (2016). *The association between social cohesion and physical activity in canada: A multilevel analysis*. *SSM - Population Health*, 2, 718-723.